

τ' ανάβλεμμα

ΠΕΡΙΟΔΙΚΗ ΕΚΔΟΣΗ ΤΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ ΡΑΦΗΝΑΣ

ΦΥΛΛΟ 38^ο - ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2020

"Η νέα μουσειοβαλίτσα του Λ.Ε.Ρ. διηγείται την ιστορία της"

Ανάβλεμμα: κοίταγμα ψηλά, κοίταγμα ξανά, με άλλη ματιά, με άλλη θεώρηση

✿ Με λάβωσε σα σαϊτιά
κυρά τ' ανάβλεμμά σου

✿ Είναι τ' ανάβλεμμά του πιο σκληρό
κι' από το πυρό μαχαίρι του

Κ. Παλαμάς

✿ Κι' η κόρη με τ' ανάβλεμμα
σέρνει τα παλικάρια

Δημοτικό (της αγάπης)

καλώς ανταμωθήκαμεν...

Φίλες και φίλοι,

Με καθυστέρηση 8 μηνών έχουμε πάλι στα χέρια μας τ' **ανάβλημα**. Αιτία ο κορονοϊός, η πανδημία, ο εγκλεισμός και όλα όσα περάσαμε όλοι μας. Πρωτοφανείς, πρωτόγνωρες, δύσκολες καταστάσεις, που ανέτρεψαν τη ζωή μας και τη λειτουργία του Λυκείου. Σταμάτησαν τις περισσότερες εκδηλώσεις και δραστηριότητες του ΛΕΡ ως και την έκδοση του περιοδικού.

Με την αρχή της νέας Λυκειακής χρονιάς το 38^ο ανάβλημα θα μας ταξιδέψει στις **Σέρρες** με το χρονικό της εκδρομής του ΛΕΡ την τελευταία Αποκριά. Θα μας ανεβάσει στο **Συρράκο**, το πέτρινο αρχοντοχώρι της Πίνδου. Θα βοηθήσει να ξαναζήσουμε τη δεύτερη μεγάλη γιορτή των **Θεοφανείων στην Τρίγλια της Μικρασίας**, όπως την βίωσε Τριγλιανή συμπολίτισσα. Θα μας πάει νοσταλγικά στην Κωνσταντινούπολη, εκείνη την Πόλη των Ρωμιών, με τις θύμψεις Κωνσταντινουπολίτη φίλου του ΛΕΡ. Θα μας γνωρίσει την **καθημερινή διατροφή των Αρχαίων Ελλήνων**, αλλά και τη Μαρία Νεφέλη του Οδ. Ελύτη, όπως τη ζωγράφισε εμπνευσμένη εικαστικός με τίτλο «**Ονειρού λέξεις, Ονειρού ήχοι... Ονειρού χρώματα**». Θα μας ανοίξει τη **μουσειοβαλίτσα του ΛΕΡ**, χρήσιμο εργαλείο για τη χρήση της ελληνικής παραδοσιακής ποδιάς. Θα μας συναντήσει με τη μορφή του **Κωνσταντίνου Ιωνίδη**, από το πάνθεον των ελλήνων ευεργετών που πάντα τιμά το περιοδικό.

Μαζί με τους μικρούς μας φίλους ξαναθυμόμαστε την Χριστουγεννιάτικη γιορτούλα τους με τα δικά τους «**παιχνιδίσματα στον χρόνο τα γυρίσματα**». Αλλά και διεισδύουμε στον κόσμο του **λαϊκού παραμυθιού με την παιγνιώδη του προσέγγιση**, καθώς και με το παραμύθι «**τα στιβάνια του παππού**» γεμάτο δυνατό στοιχεία της κρητικής παράδοσης. Οι **τέχνες και τα παραδοσιακά επαγγέλματα** ξεδιπλώνονται στις λαογραφικές σελίδες. Και όλα τα θέματα συμπυκνώνονται στην «**προστασία της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς**».

Ο **κορονοϊός**, φαινόμενο της εποχής μας, επισημαίνεται με **ευθυμογράφημα, μνύματα** και την **προσφορά** του Λυκείου στη διάρκειά του. Με τη νέα υγειονομική κατάσταση που επέβαλε και στο Λύκειο, ζώντας πλέον μαζί του, ευχόμαστε καλή ανάγνωση στ' **ανάβλημα** και καλή Λυκειακή χρονιά με δύναμη, προσοχή, με αισιοδοξία!

Χριστίνα Παναγιώτου

Το ΛΕΡ ευχαριστεί τον Οργανισμό Λιμένος Ραφίνας και την διευθύνουσα σύμβουλο κ. Δέσποινα Γκιλάκη που ενίσχυσαν αυτή την έκδοση του περιοδικού με το ποσό των 500ευρώ. Η συμπαράσταση του ΟΛΡ στο ΛΕΡ είναι αναγνώριση του έργου του, αξιολογείται ιδιαίτερα και εκτιμάται πολύ!

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

- Το Λύκειο των Ελληνίδων Ραφίνας πάντα ευχαριστεί και ευγνωμονεί τον Ευεργέτη του, κ. **Αθανάσιο Μαρτίνο** που συνεχίζει να το στηρίζει εδώ και χρόνια. Χάρης στη δική του συμπαράσταση, το Λ.Ε.Ραφίνας αναπνέει και επιβιώνει.

- Ευχαριστίες οφείλει το Λ.Ε.Ρ. και στον Φοροτεχνικό Γερβάσιο Παπαδόπουλο που καλύπτει αφιλοκερδώς τα οικονομικά και φοροτεχνικά του θέματα.

- Το Λ.Ε.Ρ. ευχαριστεί επίσης την κ. **Καίτη Στυροπούλου**, επίτιμο μέλος του και την κ. **Άννα Κυριακάκη Συνοδινού** που αφιλοκερδώς διδάσκουν ραπτική και κόσμημα σε μαθήτριες του Λ.Ε.Ρ.

- Το ΛΕΡ ευχαριστεί την **Κατερίνα Σιούτα Παπαδοπούλου**, επίτιμο μέλος του, που αφιέρωσε χρόνο και κόπο στην επαναταξινόμηση και ακριβή χρονολογική επανατοποθέτηση των φωτογραφιών του πολυετούς ιστορικού φωτογραφικού αρχείου του ΛΕΡ.

Το Λύκειο ενίσχυσαν οικονομικά: **Χριστίνα Παναγιώτου**, εις μνήμην **Κωνσταντίνου Σκανδάλη**, προϊσταμένου Δευτεροβάθμιας Εκπαίδευσης Αν. Αττικής.

«**Τ' ανάβλημα**»: περιοδική έκδοση του Λυκείου των Ελληνίδων Ραφίνας. Εθνικής Αντιστάσεως 34, Ραφίνα τηλ.: 22943 03612 - e-mail: lykellrafinas@gmail.com

Επιμέλεια περιοδικού: **Χριστίνα Παναγιώτου-Δακτυλίδη**
Δημιουργικός σχεδιασμός: **Φωτεινή Αλεξιάδου**

Ομάδα σύνταξης: **Αναστασία Κάλφογλου, Κατερίνα Σιούτα-Παπαδοπούλου, Εύη Γκατσοπούλου, Άννα Ραπτοπούλου-Παπαθανασίου, Ελένη Καμάρα, Άννα Κυριακάκη-Συνοδινού, Αλεξάνδρα Κορδά, Χριστίνα Παναγιώτου-Δακτυλίδη**

Διανέμεται δωρεάν

Εξώφυλλο: Η Μουσειοβαλίτσα του Λ.Ε.Ρ. με θέμα «Η Παραδοσιακή Ποδιά».

Λιμάνι Ραφίνας. Δεκαετία '50.
Στο βάθος οι λάμπες των Γρι-γρι.
Φωτ. αρχείο Αρτ.Παπαμάρκου

Λύκειον των Ελληνίδων

Το Λύκειον των Ελληνίδων την εποχή του Κορονοϊού και υποχρεωτικού εγκλεισμού

Αγαπητά Μέλη της μεγάλης Λυκειακής Οικογένειας,
Αγαπητές Φίλες της Αθήνας, της Ελλάδας, της Ομογένειας, Αγαπητοί μας Συνεργάτες.

Στη δύσκολη εποχή που ζούμε αντλούμε δύναμη από τη μεγάλη οικογένεια στην οποία ανήκουμε, αυτή του Λυκείου των Ελληνίδων που μετρά 109 χρόνια ζωής. Διατηρούμε την αισιοδοξία μας και εμπνεόμαστε από την Καλλιρρόη Παρρέν και όλες τις δυναμικές γυναίκες που υπήρξαν μέλη του ιστορικού σωματείου μας σε περιόδους μεγάλων κρίσεων για την Πατρίδα και όλο τον κόσμο.

Είναι ακριβώς αυτή η πολύτιμη παρακαταθήκη που μας δίνει τη βεβαιότητα ότι και τούτη η μεγάλη δυσκολία θα ξεπεραστεί. Δεν αισθανόμαστε μόνοι γιατί έχουμε το προνόμιο να είμαστε κρικοί της πολύ μακριάς και δυνατής λυκειακής αλυσίδας. Στεκόμαστε ο ένας δίπλα στον άλλον με αγάπη, επικοινωνούμε, μοιραζόμαστε σκέψεις και ανάγκες.

Μένουμε στο σπίτι και αισιοδοξούμε!

Κεντρικό Λύκειον των Ελληνίδων

Γράφει η Σωσώ Λέου, Γεν. Γραμματέας Λ.Ε.Ρ.

Ανεκδοτολόγιο Κορονοϊού - Πάσχα (19.4.2020) -

Αλλόκοτο το Πάσχα τούτο. Αλλόκοτη άνοιξη. Χωρίς φιλιά και αγκαλιές, χωρίς επαφή με πρόσωπα αγαπημένα.

Η αποθέωση του διαδικτύου, που θα μας γίνει και συνήθειο όπως το βλέπω. Του χρόνου, αν υπάρχω, μου φαίνεται πως, για πρωτοτυπία, θα στείλω κάρτες αλά παλαιά: "Σας ασπάζομαι, είμαστε καλά, το αυτό επιθυμούμε και δι' υμάς και Καλό Πάσχα να έχετε!"

Κάθε μέρα στις ειδήσεις προσκλητήριο ζώντων και τεθνεώτων. Και στη συνέχεια να και τα συχαρίκια στη μικρή Ελλαδίτσα, που αναμετρείται με το θεριό καλύτερα από τους μεγάλους και ισχυρούς.

Και δόστου μπράβο που ο ελληνικός λαός υπακούει στα μέτρα και υποτάσσεται. Μεταξύ μας κι αυτό το τελευταίο φοβάμαι πως θα μας γίνει συνήθειο και για άλλες περιπτώσεις. Κι αν μέχρι τώρα δεν είχα αντιληφθεί τα χρόνια που κουβαλάω, μου τόδωσαν όλοι να το καταλάβω.

Η ηλικία μου δεν μου επιτρέπει να ξεμντίσω πριν βρεθεί το εμβόλιο του κατεργάρη ιού ή τουλάχιστον πριν καταγραφεί μηδενικό κρούσμα.

Σκληρό το χτύπημα κι ο χαρακτηρισμός ΗΛΙΚΙΩΜΕΝΗ,

αρκετά βαρύς, για να τον αντέξω. Αλλά αν για ένα πράγμα είμαι περήφανη είναι ότι έκανα τον κ. Τσιόδρα να κλάψει στη σκέψη ότι θα πάθω κάτι. Είναι μια παρηγοριά κι αυτό όσο να πεις!

Αλλά δε βαριέσαι. Μπορεί να στενοχωριέμαι που έγινα ευαίσθητη ομάδα πάνω στο άνθος της μεσήλικης ηλικίας μου, μπορεί να καταπλακώθηκα από την καραντίνα, μπορεί να σκέφτομαι βγαίνοντας από το σπίτι με το εξοδόχαρτο τότε για το 1, το 2 ή το 6 ή με όλα μαζί, αλλά το τι νέες λέξεις και ιατρικούς όρους έμαθα πολύ το ευχαριστιέμαι!

Πρώτα πρώτα SARS - COV-2, κορονοϊός ή κορωνοϊός, δεν έχω καταλήξει, όπως και πολλοί επιστήμονες επίσης, αλλά και δημοσιογράφοι, που ως γνωστόν είναι και πανεπιστήμονες. Υποκείμενο νόσημα, που ευτυχώς από αυτό δεν έχω, οπότε μπορεί και να τη σκαπουλάρω. Διάμεση ηλικία, αυτή την έχω δυστυχώς, αλλά για καλή μου τύχη είμαι γένους θηλυκού που απ' ό,τι φαίνεται στατιστικά έχει μεγαλύτερη ανοσία. Μοριακά τεστ, που δεν κάνουν, λένε, σε όλους γιατί δε χρειάζεται και που άμα βγούμε θα σου πω εγώ αν χρειάζεται ή όχι, κι ακόμα μαθαίνω... !

Χρόνια Πολλά και του χρόνου καλύτερα !

ΤΙΜΟΥΜΕ ΤΙΣ ΚΥΡΙΕΣ ΤΟΥ Λ.Ε.Ρ. ΠΟΥ ΔΗΜΙΟΥΡΓΗΣΑΝ 2.750 ΥΦΑΣΜΑΤΙΝΕΣ ΜΑΣΚΕΣ ΚΑΙ 500 ΠΟΥΓΚΙΑ ΓΙΑ ΤΗΝ ΑΝΑΚΟΥΦΙΣΗ ΤΩΝ ΣΥΜΠΟΛΙΤΩΝ ΜΑΣ

Μέσα στη δύσκολη περίοδο της πανδημίας το Λ.Ε.Ρ. επέδειξε ιδιαίτερη ευαισθησία και προσέφερε συνολικά 2.750 μάσκες σε φορείς και πολίτες ευπαθών ομάδων, τις οποίες έραπαν κυρίες του τμήματος ραπτικής και μέλη του Λ.Ε.Ρ. Συγκεκριμένα δωρήθηκαν μάσκες στο Σισμανόγλειο νοσοκομείο, στο Κέντρο Υγείας Ραφίνας Πικερμίου, στο ίδρυμα "Ευ ζην", στο Λύκειο ίδρυμα, στο ΝΠΔΔ, "Φίλιππος Καβουνίδης", στο Λιμεναρχείο Ραφίνας, στη δομή προσφύγων στην Κόρινθο, στον σύλλογο "Καρκινάκι" και σε εκατοντάδες συμπολίτες και μέλη μας, καθώς και 500 πουγκιά στο "make a wish". Η ελάχιστη ανταμοιβή για τις εθελόντριες του Λ.Ε.Ρ. είναι η ευγνωμοσύνη όλων και η χαρά της ανακούφισης που προσφέρθηκε σε τόσους συνανθρώπους μας. Εκφράζουμε δημόσια ένα μεγάλο ευχαριστώ στις άοκνες κυρίες του Λ.Ε.Ρ. για τη μεγάλη προσφορά τους και τη συνεχή τους βοήθεια!

Ευχαριστούμε τις κυρίες: • Καίτη Σπυροπούλου • Μαριάννα Γιωτάκη • Σοφία Δήμα • Κατερίνα Δήμα • Μάρω Στέλα • Ηλιάνα Λακαφώση • Δήμητρα Χατζηπανταζή • Αγγελική Κυριανή • Ρίτα Χιντζόγλου • Ηρώ Βιάδη • Ιωάννα Λεκέα • Μαρουδιά Ντάνη • Χρυσούλα Κικί • Ουρανία Μερλέμη

Είναι μεγάλη τιμή για το Λ.Ε.Ρ. να ανήκουν στην οικογένειά του!

Γράφει η Εύη Γκατσοπούλου, Εκπαιδευτικός, Πρόεδρος του Λ.Ε.Ρ.

Η μουσειοσκευή του Λ.Ε.Ρ. άρχισε την περιπλάνησή της

Πολλά μουσεία και χώροι πολιτισμού στην Ελλάδα και στο εξωτερικό ταξιδεύουν τα εκθέματά τους, χαρίζουν γνώση και εμπειρίες σε κοινό όλων των ηλικιών έξω από το χώρο τους, μοιράζουν εικόνες, δράση και βιώματα για τα πολύτιμα ευρήματα που φυλάσσονται στο δικό τους «σπίτι», δηλαδή τη μουσειακή τους οικία. Δίνουν τη δυνατότητα σε ομάδες ατόμων, που δυσκολεύονται στην πρόσβαση προς τον πολιτιστικό τόπο ή βρίσκονται μακριά, να μνηθούν στις ιστορίες που κρύβονται πίσω από κάθε έκθεμα. Τέλος προσελκύουν το ενδιαφέρον πολλών ατόμων, έτσι ώστε να αποφασίσουν μια επίσκεψη στην «αφετηρία» του ταξιδιού και να αλληλεπιδράσουν με όλο το πλήθος των ευρημάτων, έργων ή εκθεμάτων, που φιλοξενούνται σε ένα μουσείο.

Το ταξίδι αυτό επιτελείται μέσα από μια μουσειοσκευή. Μια βαλίτσα, που περιέχει δείγματα ή αντίγραφα μουσειακών εκθεμάτων, πληροφοριακό υλικό, ζωντανούς τρόπους παρουσίασης του υλικού, εικόνες, προβολές, ειδικά σχεδιασμένα παιχνίδια, αποσπάσματα βιβλιογραφίας, παραμύθια, χειροτεχνίες και μεγάλη ποικιλία ιδεών, σχεδίων εργασίας, δραστηριοτήτων.

Το Λύκειο των Ελληνίδων Ραφίνας μέσω των εκπαιδευτικών, Εύης Γκατσοπούλου, Ελένης Ανδρικοπούλου και Δανάης Μπασαντί, υλοποίησε τη δημιουργία μιας μουσειοσκευής, αξιοποιώντας τις επιστημονικές γνώσεις, την παιδαγωγική κατάρτιση και την αγάπη τους για το Λύκειο των Ελληνίδων. Το τμήμα Ζωγραφικής του Λ.Ε.Ρ. με τις κυρίες, Κωνσταντίνα Μπρίνια και Μάρθα Μαρίνη, συνέβαλε στην αισθητική της μουσειοσκευής αποτυπώνοντας παραδοσιακά μοτίβα πάνω στο σώμα της, δίνοντας το στίγμα της προέλευσης και του σκοπού της. Το πολύτιμο αυτό εκπαιδευτικό εργαλείο στοχεύει στη διάδοση του ελληνικού πολιτισμού και ειδικότερα στην προβολή του θησαυρού των εθνικών ενδυμασιών, που φυλάσσονται με φροντίδα στην Ιματιοθήκη του Λ.Ε.Ρ., στη γνώση των συμβολισμών, των εθίμων, των ιστορικών γεγονότων που εκείνες φέρουν. Το περιεχόμενο και ο θεματικός άξονας της «βαλίτσας» του Λ.Ε.Ρ. είναι η χιλιετραγουδισμένη, περίτεχνη, ακούραστη, νυφική ή καθημερινή παραδοσιακή ποδιά ως κομμάτι της παραδοσιακής φορεσιάς!

Για το Λύκειο Ελληνίδων Ραφίνας το έργο αυτό αποτελεί μια πρωτοπορία, καθώς για πρώτη φορά από το 1911, που ιδρύθηκε το Λύκειο των Ελληνίδων από την Καλλιρρόη Παρέν, σχεδιάζεται, κατασκευάζεται και ξεκινά τις περιπλανήσεις της μια μουσειοσκευή από κάποιο Παράρτημα ή περιφερειακό τμήμα του. Για μας άλλωστε τους εμπνευστές και δημιουργούς της αποτελεί την απόδειξη των σημαντικότερων αποτελεσμάτων μιας ανιδιοτελούς, αγαστής και διευρυμένης συνεργασίας μεταξύ των μελών και των τμημάτων του Λ.Ε.Ρ.

Πριν η μουσειοβαλίτσα ξεκινήσει τις περιπλανήσεις της, την ανοίξαμε στα μέλη και τους φίλους του Λ.Ε.Ρ. και μοιραστήκαμε μαζί τους τις ιστορίες της για το παρελθόν, την ελληνική οικογένεια, τη νύφη, την μητέρα,

την αγρότισσα, τους τεχνίτες και τους καλλιτέχνες που την έραβαν, για τη σημασία και τη χρήση της στα καθημερινά και τα σπουδαία γεγονότα της ζωής.

Με την προβολή εικόνων άρχισε η αφήγησή μας και η νοερή μεταφορά μας στα εργαστήρια των τερζήδων και στις βελονιές των μαϊστρων. Εκεί όπου οι τεχνίτες της ραπτικής έπαιρναν τις παραγγελίες για την κατασκευή ενδυμασιών και ποδιών. Ο ράφτης και η κομπανία του, με τους μαθητευόμενους, έραβε ολόκληρες φορεσιές με όλα τα εξαρτήματα, κυρίως την περίοδο του Πάσχα, που η κίνηση αυξανόταν, αφού τότε προετοιμαζόταν η νύφη για τον επικείμενο

ανταλλαγές

γάμο, αλλά και οι νονές δώριζαν στα βαφτιστήρια καινούργια ρούχα. Για την ποδιά ο ράφτης αποκλειστικά επέλεγε τα σχέδια και τα μοτίβα που ράβονταν και για να ολοκληρωθεί απαιτούνταν τέσσερις μέρες δουλειάς.

Πολλές νέες προτιμούσαν να προετοιμάσουν τα προικιά τους στο σπίτι, όπου καλούσαν τις μοδίστρες της εποχής, τις μαϊστρες. Εκείνες μαζί με τις κοπέλες που τις βοηθούσαν έμεναν για καιρό στο σπίτι της κοπέλας και μέσα σε ένα εορταστικό κλίμα τραγουδιών, περιπαιγμάτων έραβαν με όλη τους τη μαεστρία, με υπέροχα κεντήματα, σχήματα και βελονιές τη νυφιάτικη φορεσιά και τη νυφιάτικη πλουμιστή ποδιά, η οποία θα συμπληρωνόταν από το δώρο του αρραβώνα, χαρισμένο από το γαμπρό, την ζώνη με την ασπυμένα πόρπη, δημιουργημα ενός άλλου σπουδαίου τεχνίτη, του χρυσοκώ. Για τους μικρούς μας φίλους η κατασκευή της ποδιάς έπαιρνε παιγνιώδη μορφή. Ακολουθώντας τα τρία βασικά στάδια, κόψιμο, σχεδιασμό, συναρμολόγηση, οδηγούνταν στην κατασκευή χάρτινης ή πάνινης περίτεχνης ποδιάς, την οποία φορούσαν και χρησιμοποιούσαν ως εργαλείο στη δραματοποίηση λαϊκού παραμυθιού.

Η επόμενη περιπλάνηση σε όλη την Ελλάδα μέσα από φωτογραφίες και ένα παιχνίδι αντιστοίχισης πλούτισε όλους με τη γνώση διαφορετικών ονομασιών και χρήσεων της ποδιάς, που ποικίλλουν από τόπο σε τόπο.

Κεραστήκαμε γλυκίσματα του γάμου φορώντας την κίστολα στη Φλώρινα. Ετοιμάσαμε τη Σαρακατσάνα νύφη, που φόρεσε την παναούλα. Καμαρώσαμε φορώντας το στιθόπανο στη Χίο, το μπροστέλλι στην Κρήτη και την πράλα ή φούτα σε περιοχές της Μακεδονίας. Παρακολουθήσαμε τις Καραγκούνες να εργάζονται στο σπίτι ή τον αγρό

Σαρακατσάνικη Παναούλα

από την αρχαιότητα ή το βυζάντιο, με σπειρές, φυτικά ή ζωικά μοτίβα, μονοκόμματες ή με λαγκιόλια (πλαϊνά κομμάτια), με σύμβολα της ζωής και του γάμου ή σκουρόχρωμες για τις μεγαλύτερες ηλικιακά και τις χήρες. Όλες όμορφες με τη δική τους χάρη, με την ιστορία των ανθρώπων που τις φορούν, με τις αγωνίες και τις χαρές των προγόνων, που μοχθούσαν δουλεύοντας τη γη, διασκεδάζαν στη γιορτή του δικού τους Αγίου και στους γάμους των νέων.

Η παραδοσιακή ποδιά μας αποκάλυψε το πολύμορφο πρόσωπό της. Από ένα ρούχο που διευκόλυνε τη

γυναίκα στον μόχθο του σπιτιού και των γεωργικών εργασιών μετατράπηκε σε τελετουργικό ύφασμα για το μυστήριο του γάμου. Πήρε προστατευτικό χαρακτήρα για την ετοιμόγεννη και αποτέλεσε φυλακτό ή της απέδωσαν μαγικές ιδιότητες για την αντιμετώπιση του κακού. Λειτουργήσε ως θεραπευτικό μέσο για την αντιμετώπιση ασθενειών. Χαρακτηρίζεται τέλος ως κορυφαίο έργο της λαϊκής τέχνης και προκαλεί το θαυμασμό για την ποικιλία, τη χρωματική πανδαισία, τη δημιουργικότητα και τη φαντασία που αποτυπώνεται στα σχέδιά της. Από αυτήν πηγάζουν ανεκτίμητα στοιχεία για τα ήθη, τα έθιμα, τα ιστορικά γεγονότα, την κοινωνική ζωή των παλαιότερων χρόνων στην πατρίδα μας!

Η μουσειοσκευή του Λ.Ε.Ρ. ακολούθησε πολλούς σταθμούς από την αρχή ακόμη της περιπλάνησής της. Μαθητές των σχολείων της Ραφήνας, της Αγίας Παρασκευής, της Παλλίνης έπαιξαν με τα παζλ, τις ακροστοιχίδες, τις ερωτήσεις γνώσεων, που περιέχονται στις δημιουργικές δραστηριότητες της ή σχεδιάζοντας πανέμορφες ποδιές με ποικιλία υλικών και σχημάτων. Άλλοι μετέδωσαν ψηφίδες του ελληνικού πολιτισμού μας σε παιδιά και εκπαιδευτικούς ευρωπαϊκών χωρών μέσω του προγράμματος Εράσμου, ράβοντας και φορώντας τις δικές τους παραδοσιακές ποδιές, τις οποίες πήραν σαν ενθύμιο από την Ελλάδα στη μακρινή τους πατρίδα. Το Παιδικό μουσείο μάς τίμησε εφαρμόζοντας τις βιοματικές δράσεις που προτείνουμε σε ομάδες επισκεπτών του.

Πολλοί ακόμη προβλέπονται να είναι οι προορισμοί της, δημιουργώντας μας συναισθήματα ικανοποίησης και περηφάνιας, καθώς το συνεχές ταξίδι της μουσειοβαλίτσας του Λ.Ε.Ρ. ελπίζουμε πως θα κάνει κοινωνούς του ελληνικού λαϊκού πολιτισμού τις νέες γενιές. Θα αποτελέσει ένα επιτυχημένο εκπαιδευτικό μέσο. Θα οδηγήσει στο κατώφλι του Λ.Ε.Ρ. ακόμη περισσότερους συμπολίτες μας, για να μοιραστούν μαζί μας τις πρωτόγνωρες εμπειρίες, τα συναισθήματα, την ψυχική ευφορία, την εσωτερική πλήρωση που προσφέρει η μύηση με την παράδοση, την ιστορία, την εθνική μας κληρονομιά.

Γράφει η Σωσώ Λέου, Γεν. Γραμματέας Λ.Ε.Ρ.

Αποκριές στο νομό Σερρών

Ένα συναρπαστικό ταξίδι στην ιστορία και την παράδοση του Νομού Σερρών, πραγματοποίησε το Λύκειο Ελληνίδων Ραφήνας, το τριήμερο της τελευταίας Αποκριάς.

Οι Σέρρες, η Σίρις της αρχαιότητας, χτίστηκαν σε στρατηγική θέση, στην καρδιά της εύφορης κοιλάδας του ποταμού Στρυμόνα. Η ιστορία της πόλης ξεκινά στο λόφο του Κουλά, τη 2η π. Χ. χιλιετηρίδα και διατρέχει τους αιώνες, με συνεχή κατοίκηση, γνωρίζοντας περιόδους ακμής και παρακμής. Επί Βυζαντίου, διετέλεσε πρωτεύουσα του Θέματος του Στρυμόνος ενώ, το 1383 μ.Χ, την κατέλαβαν οι Οθωμανοί. Στα χρόνια της ελληνικής επανάστασης ανέδειξε πολλούς αγωνιστές, με εξέχουσα, μεταξύ αυτών, φυσιογνωμία, τον Εμμανουήλ Παπά.

Στα νεότερα χρόνια ο τόπος δοκιμάστηκε σκληρά από τη βουλγαρική κατοχή και τις βιαιότητες βουλγάρων κομιτατζήδων και εξαρχικών. Ο Μακεδονικός αγώνας και οι νικηφόροι βαλκανικοί πόλεμοι οδήγησαν στην απελευθέρωση το 1913, αλλά ο Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος, έφερε νέα δεινά και δεύτερη βουλγαρική κατοχή.

Οι πολεμικές συγκρούσεις των αρχών του 20ού αιώνα στη Βαλκανική και η μικρασιατική καταστροφή διέλυσαν τις ακμάζουσες ελληνικές κοινότητες της διασποράς, αναγκάζοντας τους πληθυσμούς να εγκαταλείψουν τις προγονικές εστίες τους. Κύματα προσφύγων από τη Βόρεια και Ανατολική Θράκη, τη Μικρά Ασία και τον Καύκασο κατέφυγαν σ' αυτά τα χώματα, κουβαλώντας στις αποσκευές τους, εκτός από τον πόνο του ξεριζωμού κι έναν ζωντανό πολιτιστικό πλούτο, που μπόλιασε με την ικμάδα του, το προϋπάρχον πολύχρωμο μωσαϊκό των λαϊκών παραδόσεων της περιοχής.

Κατά τον Β' Παγκόσμιο Πόλεμο, στο οχυρό Ρούπελ της γραμμής Μεταξά, ανάμεσα στα όρη Μπέλες και Άγκιστρο και σε απόσταση 45 χιλιομέτρων από τις Σέρρες, εκδηλώθηκαν οι πρώτες επιθέσεις της γερμανικής εισβολής στην πατρίδα μας.

Ο έλληνας υπερασπιστής του οχυρού πολέμησε ηρωικά χωρίς ποτέ να το παραδώσει και προκάλεσαν σημαντικές απώλειες στους εχθρούς, αναγκάζοντάς τους να το παρακάμψουν, οδεύοντας προς Θεσσαλονίκη. Σε άλλο σημείο της οχυρωματικής γραμμής, στο οχυρό Ιστίμπεν, ο λοχίας Δημήτριος Ίτσιος, ταμπουρωμένος στο πολυβολείο του, έγραψε το δικό του έπος. Μετά την παράδοση οι Γερμανοί τον εκτέλεσαν εν ψυχρώ, αφού πρώτα, οι ίδιοι, τον συγχάρηκαν για την γενναϊότητά του!

Μετά τη συνθηκολόγηση, οι Σέρρες παραδόθηκαν στους Βουλγάρους και οι κάτοικοι υποχρεώθηκαν να ζήσουν την τρίτη και τελευταία βουλγαρική κατοχή, που αποδείχθηκε χειρότερη και από την ναζιστική.

Το οχυρό Ρούπελ, όπου συνυπάρχουν αρμονικά η ηρωϊκότητα του τοπίου και η ιερότητα του χώρου, εμπνέει δέος και σεβασμό. Με αισθήματα συγκίνησης και εθνικής περηφάνιας καταθέσαμε στεφάνι στο μνημείο των πεσόντων, σαν ελάχιστο φόρο τιμής, ψάλλοντας τον Εθνικό Ύμνο. Το ιστορικό ύψωμα, η υπόγεια επισκέψιμη στοά και το μικρό πολεμικό μουσείο αφηγούνται γεγονότα, μάχες, ηρωισμούς, και κυρίως την αυτοθυσία και το σθένος των μαχητών, υπενθυμίζοντας ταυτόχρονα το χρέος που τους οφείλει σήμερα η ελληνική κοινωνία.

Επόμενος σταθμός του οδοιπορικού μας ο τεχνητός υδροβιότοπος της λίμνης Κερκίνης, κορυφαίος προεμβυτικής του φυσικού κάλλους και της βιοποικιλότητας του Νομού. Δημιουργήθηκε το 1932, με την κατασκευή ενός φράγματος του Στρυμόνα και εξελίχθηκε σε σπάνιο οικοσύστημα, καταφύγιο πουλιών και πολλών ειδών του ζωικού βασιλείου, κατοικία του μεγαλύτερου αριθμού βουβαλιών στη χώρα μας.

Μετά από μια μεγάλη οδική βόλτα γύρω από τη λίμνη και μια απολαυστική βαρκάδα στα ακύμαντα νερά της, αποχαιρετίσαμε την περιοχή με προσορισμό τα Άνω Ποροία, ορεινό χωριό με μικτό πληθυσμό Βλάχων και μικρασιατών προσφύγων. Η γνωριμία με το πατρικό σπίτι του ήρωα Δημητρίου Ίτσιου, που βρίσκεται στον οικισμό, πρόσφερε στην ομάδα μας μια αλυσμένη εμπειρία.

Το ίδιο απόγευμα, πιστοί στο ραντεβού μας, περάσαμε το κατώφλι του «σπιτιού» του Λυκείου των Ελληνίδων Σερρών. Εκεί μας περίμενε το θερμό καλωσόρισμα της Προέδρου και των μελών του ΔΣ. Θεματοφύλακας της τοπικής λαϊκής παράδοσης, το αδελφό Λύκειο, εδρεύει στο κέντρο της πόλης, σε τριώροφο, ιδιόκτητο κτήριο. Ιδρύθηκε το 1957 και έκτοτε μεταλαμπαδεύει τις λυκειακές αρχές και αξίες στην εσχάτη αυτή της πατρίδας μας. Με αμοιβαία αισθήματα χαράς και αλληλεγγύης,

γιορτές

ανταλλάξαμε δώρα και εμπειρίες και ξεναγηθήκαμε στην εξαιρετική ματιοθήκη του. Σύντομα οι μελωδίες που ξεχύθηκαν στην αίθουσα του χορού ένωσαν τους χορευτές των δύο Λυκείων στον κύκλο, προδιαθέτοντας όλους ευχάριστα για το μεγάλο γλέντι, που ακολούθησε.

Το Λαογραφικό μουσείο Σαρακατσάνων, μια πραγματική κιβωτός του σαρακατσάνικου πολιτισμού, μάς άνοιξε τις πόρτες του, το επόμενο πρωί. Τα εκθέματά του, χαρακτηριστικές σκηνικές αναπαραστάσεις της νομαδικής ζωής και αυθεντικά κεμπίλια ενδυμασιών, κοσμημάτων, υφαντών κλπ, απεικονίζουν με γλαφυρότητα, τη λιτή και συνάμα σκληρή καθημερινότητα στα τσελιγκάτα και τα χειμαδιά.

Στον όμορφο βλάχικο οντά της στέγης του Συλλόγου Βλάχων Νομού Σερρών «Γεωργάκης Ολύμπιος» ανταμώσαμε λίγο αργότερα με τους δραστήριους εκπροσώπους του. Απολαύσαμε την εγκάρδια φιλοξενία τους, θαυμάσαμε τα μοναδικά κεμπίλια της λαογραφικής συλλογής και ταξιδέψαμε νοερά στον κόσμο της ιδιαίτερης αυτής πληθυσμιακής ομάδας.

Στη θέση Πετρωτό, 50 χιλιόμετρα από τις Σέρρες βρίσκεται το σπήλαιο της Αλιστράτης. Ανακαλύφθηκε το 1958 και είναι ένα από τα μεγαλύτερα της Ελλάδας, ίσως και της Ευρώπης. Φαντασμαγορικό και μεγαλειώδες, καθιλώνει τον επισκέπτη με την ποικιλομορφία του γεωλογικού διακόσμου από σταλακτίτες, σταλαγμίτες και τους περίφημους εκκεντρίτες, ένα σπάνιο είδος βελονοειδών σχηματισμών, που διακλαδίζονται αυθαίρετα, σε κάθε κατεύθυνση, αγνοώντας την βαρύτητα. Διασχίσαμε το μαγικό και απόκοσμο αυτό περιβάλλον, εντυπωσιασμένοι από την δυναμική δημιουργικότητα της φύσης, που εδώ και εκατομμύρια χρόνια, λαξεύει χωρίς σταματημό αυτό το επιβλητικό, φυσικό έργο τέχνης.

Η αποστολή μας έφτασε στο Φλάμπουρο την ώρα που οι διαπεραστικοί ήχοι του ζουρνά του κορυφαίου δεξιότηχνη Χρήστου Καρακάστα, των νταουλιών και της γκάιντας, είχαν φουντώσει για τα καλά το κέφι

στην πλατεία του χωριού. Μπροστάριδες οι κωδωνοφόροι Μπαμπούγεροι, με ολόσωμες προβιές και πολύχρωμα φαλλόμορφα καπέλα, οδηγούσαν το χορό, με δυνατά πατήματα, και τελετουργικές μετανοίες στη γη, σείοντας τα τρομερά κουδούνια τους. Ένας θορυβώδης διονυσιακός θίασος, με πρωταγωνιστές τις ζωόμορφες φιγούρες των μεταμφιεσμένων, που αναβιώνει, κάθε χρόνο, με τη μορφή αποκριάτικων εθίμων, πανάρχαιες αγεργμικές λατρευτικές τελετές, γεμάτες συμβολισμούς για την καλοχρονιά, την φυσική αναγέννηση, τη συγχώρεση και την αποτροπή κάθε κακού.

Μέσα στο κλίμα της γενικευμένης ευωχίας, συντονίσαμε τα βήματά μας με το ρυθμό της μουσικής συνεπαρμένοι από τη δύναμη της άσβεστης φλόγας της συλλογικής μνήμης και το ζωογόνο παλμό του αρχέγονου νήματος, που μας κρατούν ενωμένους και διατηρούν αναλλοίωτη την αγάπη για την παράδοση και τον ελληνικό λαϊκό πολιτισμό.

Το πρωί της Καθαρής Δευτέρας, μετά από μια διαδρομή 12 χιλιομέτρων, αντικρίσαμε το μοναστικό συγκρότημα της Ιεράς Μονής Τιμίου Προδρόμου. Ένα σπουδαίο προσκυνηματικό μνημείο της Μακεδονίας, κουρνιασμένο γαλήνια στην αγκαλιά μιας βαθιάς χαράδρας του Μενοίκιου όρους. Ιδρύθηκε το 1270 μ. Χ., από τον ιερομόναχο Ιωαννίκιο και τον ανιψιό του Ιωακείμ. Ευεργετήθηκε με χρυσόβουλα βυζαντινών αυτοκρατόρων, απέκτησε φήμη, μεγάλη περιουσία και σταυροπηγιακό προνόμιο, υπαγόμενο απευθείας στο Οικουμενικό Πατριαρχείο και αναδείχθηκε σε σπουδαίο πνευματικό κέντρο της Ορθοδοξίας. Εδώ εκοιμήθη και τάφηκε το 1472 ο πρώτος οικουμενικός πατριάρχης, μετά την Άλωση, Γεννάδιος Σχολάριος. Επί τουρκοκρατίας διατήρησε τα προνόμιά του, ενώ τον 19ο αιώνα λειτούργησαν σ' αυτό, ελληνική και ιερατική σχολή. Το 1913 και κατά τη διάρκεια των δύο Παγκοσμίων Πολέμων, οι Βούλγαροι προκάλεσαν μεγάλες καταστροφές, λεπλάτησαν τα ιερά κεμπίλια της Μονής και σύλησαν την πολύτιμη Βιβλιοθήκη της. Σήμερα σώζονται το καθολικό του 14ου αιώνα, το ξυλόγλυπτο τέμπλο του 1804, καθώς και υψηλής τέχνης θρησκευτικές εικόνες και τοιχογραφίες.

Το τρίήμερο ταξίδι στο Νομό Σερρών ολοκληρώθηκε, αφήνοντας ανεξίτηλα χαραγμένες στην ψυχή και το μυαλό μας τις εικόνες και τις εντυπώσεις, που αποκομίσαμε. Τις κρατάμε ως πολύτιμο φυλαχτό, με την ευχή να επανέλθουμε, μια επόμενη φορά, αναζητώντας όσα ο περιορισμένος χρόνος δεν μας επέτρεψε να ανακαλύψουμε.

Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου

Γράφει η Άννα Ραπτοπούλου Παπαθανασίου, Α' Αντιπρόεδρος και Έφορος Οικονομικών του Λ.Ε.Ρ.

Προσκύνημα Τριγλιανής - Θεοφάνεια στην Τρίγλια Μικράς Ασίας -

Ιανουάριος του 2020. Τελευταία στιγμή κυριολεκτικά, αποφάσισα να συμμετάσχω στην εκδρομή του Συλλόγου Τριγλιανών της Ραφίνας για την Τρίγλια της Μ. Ασίας, την πατρίδα του πατέρα μου, με αφορμή την αναβίωση του τελετουργικού της λειτουργίας των Θεοφανείων και το άγιασμα των υδάτων στις 19 Ιανουαρίου, (ημερομηνία που εορτάζονται τα ΘΕΟΦΑΝΕΙΑ σύμφωνα με το παλαιό ημερολόγιο).

Στην Τρίγλια είχα πάει για πρώτη φορά το 2000. Εκείνη η πρώτη επαφή με τον τόπο που γεννήθηκε και έζησε τα πρώτα παιδικά του χρόνια ο πατέρας μου, ήταν τελείως διαφορετική. Η Τρίγλια είναι πανέμορφη. Σκαρφαλωμένη αμφιθεατρικά σε ένα λόφο μέχρι και τη θάλασσα, στον κόλπο της Κίου με τον Μαρμαρά απέναντί της, καταπράσινη, με λιόδεντρα παντού, με όμορφα, δίπατα στην πλειοψηφία τους σπίτια και αρκετά τρίπατα, όπως αυτό του Φίλιππου Καβουνίδη, του τότε εφοπλιστή που δεσπόζει ακόμη, παρά τις φθορές των χρόνων που πέρασαν, σπίτια πηλιορίτικης αρχιτεκτονικής. Την αντικρίζεις και σου κόβεται η ανάσα! Τότε είχα την αγωνία και την λαχτάρα να γνωρίσω την Τρίγλια, να πατήσω αυτά τα άγια χώματα, να φάξω να βρω το σπίτι του πατέρα μου, να δω αν κατοικείται. Ευχόμουν να με αφήσουν να μπω να χαϊδέψω τους τοίχους, να νοιώσω τις ψυχές των προγόνων μου να' ναι ευχαριστημένες, που αξιωθήκαμε να δούμε από κοντά όλα αυτά που μας διηγούνταν με καμμό για τα καλά που είχαν και έχασαν. Η φόρτιση και η συγκίνηση μεγάλη! Ευτυχώς όλα είχαν πάει καλά. Το σπίτι το βρήκαμε, γωνιακό, κοντά στο επιβλητικό σχολείο, σε ίση απόσταση περιήπου, από τις εκκλησιές, του Μητροπολιτικού ναού της Παναγίας και της Παντοβασιλίσσας. Ήταν σε καλή κατάσταση και κατοικείται. Οι άνθρωποι καλοσυνάτοι, μας υποδέχτηκαν πρόσχαρα.

Αυτή τη φορά ήταν αλλιώς. Ήξερα τι θα αντικρύσω. Η ΟΥΝΕΣΚΟ έχει κηρύξει διατηρητέα την Τρίγλια κι έτσι γλίτωσε από την λαίλαπα της εξέλιξης και

δεν γέμισε κακόγουστες πολυκατοικίες, όπως τα Μουδανιά και η Σιγή. Τα περισσότερα σπίτια στέκουν όρθια στο πέρασμα του χρόνου αναδύοντας μια γοητεία και μια μελαγχολία, όπως τα άφησαν οι ιδιοκτήτες τους. Κάποια έχουν πέσει. Επιτρέπονται μόνο αναστυλώσεις και ήπιες επεμβάσεις που δεν αλλοιώνουν το περιβάλλον. Μετά από ένα κουραστικό ταξίδι, φτάσαμε στις 18 Ιανουαρίου

για μια πρώτη επίσκεψη στην Τρίγλια. Η λαχτάρα, η ίδια! Τα μάτια μας δεν χόρταιναν να βλέπουν, η καρδιά μας ανταριασμένη από χιλιάδες συναισθήματα. Τραβήξαμε κατευθείαν για το σπίτι, αυτή τη φορά με σταθερά βήματα, γιατί ξέραμε πού να πάμε και τί θα βρούμε. Οι άνθρωποι και πάλι μας καλοδέχθηκαν και εμείς παρόλη την συγκίνηση, νοιώσαμε οικεία. (Τι φταίνε οι λαοί). Το βράδυ μείναμε στην Προύσα.

Κι έφτασε η μεγάλη μέρα. Πρωί πρωί ήμασταν στην Τρίγλια για την λειτουργία όπου θα χοροστατούσε ο Πατριάρχης Βαρθολομαίος στην εκκλησία της Παναγίας (σημερινό πολιτιστικό κέντρο). Μπήκαμε στο χώρο. Ασβεστομένοι τοίχοι. Τίποτα δεν θύμιζε την παλιά αίγλη του ναού. Στο κοίλωμα του πρώην ιερού έστησαν την Αγία Τράπεζα. Έφτασε ο Πατριάρχης με την συνοδεία του, φόρεσε τα γιορτινά του άμφια και ξεκίνησε η λειτουργία. Και τότε όλα πήραν άλλη διάσταση. Με τα μάτια της ψυχής μου, άρχισαν όλα να μεταμορφώνονται. Έβλεπα τον Χρυσόστομο Σμύρνης να ιεραουργεί στην γενέτειρά του μια τέτοια λαμπρή μέρα, με την βυζαντινή ψηφιδωτή εικόνα της Αγίας Επίσκεψης να δεσπόζει δεξιά της εισόδου στο κεντρικό προσκυνητάρι του ναού. Η εικόνα βρισκόταν στο εκκλησάκι της Αγίας Επίσκεψης, το οποίο κάπκε και έκτοτε φιλοξενείτο στον Ναό της Παναγίας (σήμερα η εικόνα βρίσκεται στο Βυζαντινό Μουσείο της Αθήνας). Οι τοίχοι να' ναι γεμάτοι Βυζαντινές αγιογραφίες, εικόνες παντού, στασίδια με τα ονόματα των δωρητών και την οικογένεια του πατέρα μου, μαζί με όλους τους συγχωριανούς να έχουν γεμίσει την εκκλησία και να παρακολουθούν με κατάνυξη την λειτουργία.

πατρίδες

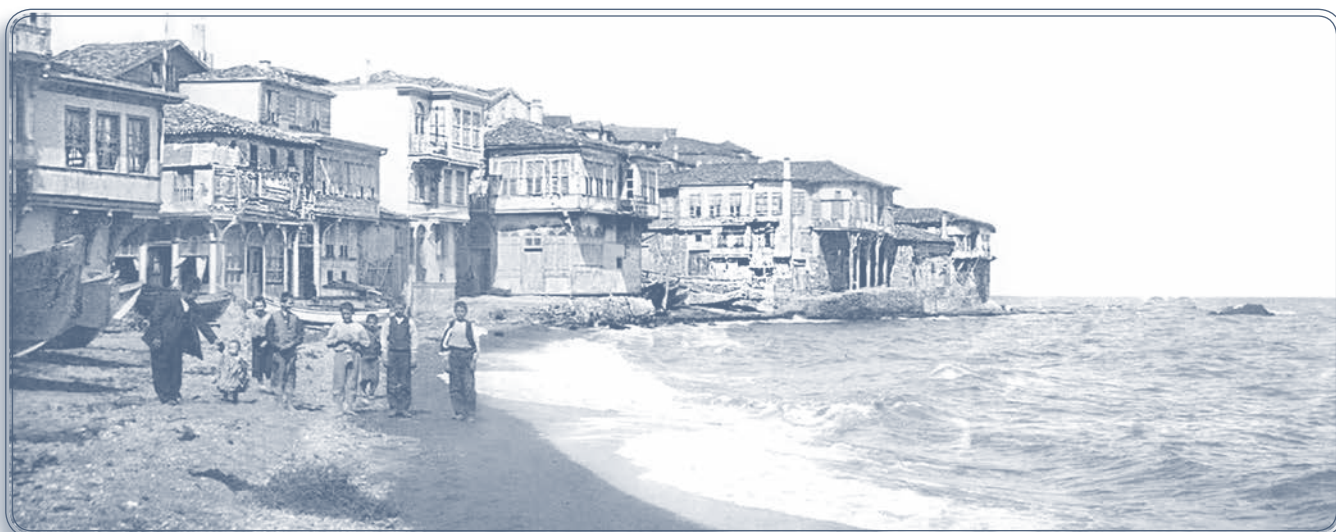
Μετά το τέλος της λειτουργίας, ξεκίνησε η πομπή, με την φιλαρμονική μπροστά, παιανίζοντας ελληνικά εμβατήρια και πίσω τους τα εξαπτέρυγα, η εικόνα της Βάπτισης, οι ψαλτάδες, ο Πατριάρχης με την συνοδεία του και πλήθος κόσμου. Αυτόματα, μεταφέρθηκα στην Ραφήνα την αντίστοιχη μέρα, γιατί οι ομοιότητες ήταν τόσες πολλές. Ήταν σαν να ξεκινούσαν από την εκκλησία της Παντοβασίλισσας στη Ραφήνα και κατευθύνονταν στο λιμάνι για την τελετή των Θεοφανείων. Η πομπή διέσχισε τον κεντρικό δρόμο και έφτασε στην προβλήτα, απ όπου θα έριχνε ο Πατριάρχης το Σταυρό στη θάλασσα. Πράγματι, με το «Εν Ιορδάνη Βαπτιζόμενου Σου Κύριε», άφησε ο Πατριάρχης το περιστέρι στον αέρα, έριξε το Σταυρό στη θάλασσα, έπεσαν οι βουτηχτάδες έπιασαν το Σταυρό και αφού τέλειωσαν οι ψαλμωδίες, ψάλαμε όλοι μαζί τον Εθνικό μας Ύμνο..., συνοδεία της φιλαρμονικής. Ρίγος διαπερνούσε τα κορμιά μας. Το παρελθόν μπερδευόταν με το παρόν. Τα μάτια μας βουρκωμένα. Οι σκέψεις μας έτρεχαν σε χρόνια καλά, που είχαν ζήσει οι πρόγονοί μας σ αυτόν τον τόπο, αλλά και στον πανικό, στον τρόμο, στον φόβο και στην βαθειά λύπη που ένοιωσαν αυτοί οι άνθρωποι που ξεριζώνονταν, εγκαταλείποντας τα σπίτια τους, μπαίνοντας τρομαγμένοι όπως όπως στα καράβια του συμπατριώτη τους, Φίλιππου Καβουνίδη να γλιτώσουν από το μακελάρισμα των Τούρκων και ξέροντας ότι βλέπουν αυτή την προκυμαία για τελευταία φορά.

Είχε αρχίσει να ρίχνει φιλόβροχο, έκανε τσουχτερό κρύο, ο ουρανός είχε μια περιέρρη μουντάδα, λες και ήθελε να μας επαναφέρει στην σκληρή πραγματικότητα. Η μαγεία είχε χαθεί. Τέλος οι παράτες και οι τελετές. Ο Πατριάρχης με την συνοδεία του έφυγε. Μπήκαμε σε μια καφετέρια στην προκυμαία, να πιούμε ένα τσάι να ζεσταθούμε. Τότε, θυμήθηκα τον παππού μου, που μας έλεγε. «Αυτός ο τόπος (εννοώντας τη Ραφήνα) μοιάζει μπρε, με την πατρίδα». Πράγματι. Όπως καθόμασταν και αγναντεύαμε μέσα από την τζαμαρία του μαγαζιού, την προβλήτα της Τρίγλιας και απέναντι τις ακτές του

Μαρμαρά, με τα σπιτάκια να αχνοφαίνονται, ήταν σαν να καθόμασταν στο ΛΑ ΣΕΡΑ στην Ραφήνα και βλέπαμε μέσα από τη τζαμαρία την προβλήτα της Ραφήνας και απέναντι το Μαρμάρι.

Σε λίγη ώρα αποχαρετίσαμε την Τρίγλια και γυρίσαμε στην Κωνσταντινούπολη. Μια Κωνσταντινούπολη αγνώριστη γεμάτη ουρανοξύστες, έχοντας χάσει κατά πολύ από την αλλοτινή της μεγαλοπρέπεια. Η εκδρομή μας συνεχίστηκε άλλες δύο μέρες, με επίσκεψη στην Αγία Σοφία (που για τελευταία φορά δυστυχώς προλάβαμε να την δούμε σαν μνημείο παγκόσμιας πολιτιστικής κληρονομιάς και όχι σαν Τζαμί) στο Πατριαρχείο, στα Πριγκιποννήσια και άλλα αξιοθέατα. Όσπου πήραμε τον δρόμο του γυρισμού. Γυρίζαμε ξανά στην καθημερινότητα. Έδωσα όμως μια υπόσχεση σε κείνους που ζουν πια μες στις καρδιές μας. Θα ξαναπάω στην Τρίγλια, αν είμαι καλά, μόνο, όταν θα αναστυλωθεί η εκκλησία της Παντοβασίλισσας (που μέχρι σήμερα είναι ερείπιο χωρίς σκεπή, χωρίς πάτωμα, με τις αγιογραφίες της, κατεστραμμένες σχεδόν ολοκληρωτικά) και γίνει εκεί λειτουργία.

Γράφει η Νάντια Παντελιά, απόφοιτος ΤΕΙ Διοίκησης Τουριστικών Επιχειρήσεων

Η διατροφή στην καθημερινή ζωή των Αρχαίων Ελλήνων

Στην αρχαία Ελλάδα της Κλασικής Περιόδου και ειδικά στην Αθήνα τίποτα σε σχέση με τη διατροφή δεν ήταν τυχαίο, όλα έκρυβαν μια λογική αιτία, μια μικρή σοφία... Ο Ιπποκράτης ήταν ίσως ο πρώτος που όρισε αυτή τη σχέση αλληλεπίδρασης της τροφής ως εξής: «Εκείνο που διατηρεί την υγεία είναι ισομερής κατανομή και ακριβής μείξη μέσα στο σώμα των δυνάμεων (= ισονομία) του ξηρού, του υγρού, του κρύου, του γλυκού, του πικρού, του ξινού και του αλμυρού. Την Αρρώστια την προκαλεί η επικράτηση του ενός (=μοναρχία).»

Τις γαστρομαργικές μας πληροφορίες αυτή την περίοδο τις αντλούμε από τον Αρχέστρατο που θεωρείται ο πατέρας της γαστρονομίας, με το πρώτο γαστρονομικό αρχείο στον κόσμο και για πρώτη φορά θεωρείται η μαγειρική ως τέχνη. Είναι ένας σεφ της εποχής, ξέρει από μαγειρική, έχει εκλεπτυσμένο ουρανίσκο, ταξιδεύει, μαζεύει συνταγές και ξέρει σε ποια περιοχή μπορεί ένας καλοφαγάς να βρει τα καλύτερα προϊόντα. (Γκουρμέ.)

Ο Αθηναίος πολίτης πριν βγει από το σπίτι του έτρωγε κάτι λιτό, κριθαρένιο ψωμί βουτηγμένο σε κρασί (άκρατος), συνοδευόμενο από σύκα ή ελιές. Επίσης συνηθιζόταν ο «κυκεώνας», ένα ρόφημα από βρασμένο κριθάρι, αρωματισμένο με μέντα ή θυμάρι, που πίστευαν ότι έχει θεραπευτικές ιδιότητες. Κατά το μεσημέρι ή προς το απόγευμα έπαιρνε ένα απλό γεύμα στα γρήγορα, το **άριστον**. Κάποιοι ξανά έτρωγαν κάτι το απόγευμα, το εσπέρισμα, αλλά το κυρίως και μεγαλύτερο γεύμα ήταν το **δείπνο**. Το έπαιρναν στο τέλος της ημέρας μόλις νύχτωνε και αποτελείτο από: ψάρια- κρέας (εφόσον αυτά υπήρχαν), όσπρια, ή πρόχειρα φαγητά όπως ψωμί, τυρί, ελιές και αυγά.

Στους Αθηναίους δεν άρεσε να τρώνε μόνοι τους. Υπήρχε η άποψη ότι όταν τρως μόνος δεν γευματίζεις αλλά γεμίζεις το στομάχι σου.

Τα φαγητά τα μαγείρευαν οι γυναίκες, με την βοήθεια των δούλων στις αυλές και τον κήπο και ποτέ μέσα στο σπίτι, οι οποίες έτρωγαν ξεχωριστά μαζί με τα παιδιά και τους δούλους.

Στην ελληνική αρχαιότητα εκτός από το καθημερινό δείπνο (βραδινό γεύμα) υπήρχε και το συμπόσιο με φίλους ή γνωστούς πάντα με άντρες και μόνο.

Το συμπόσιο στην κλασική Αθήνα αποτελούσε μία κοινωνική εκδήλωση. Όταν μία πλούσια οικογένεια αποφάσιζε να κάνει θυσία σε συνδυασμό με συμπόσιο προσλάμβανε μάγειρα, χασάπη, τραπεζοπού (σημερινό κέτερινγκ) και ειδικό συνεργείο για το μοίρασμα του φαγητού. Τους έβρισκαν στην αγορά. Αλλά και οι ίδιοι οι μάγειροι συχνά περνούσαν έξω από τα πλούσια σπίτια διαλαλώντας την τέχνη τους, έτοιμοι να προσφέρουν τις υπηρεσίες τους.

Συμπόσια στην αρχαία Αθήνα, έκαναν σε οικογενειακές γιορτές,

σε γιορτές της πόλης ή όταν συνέβαινε κάτι που άξιζε να το γιορτάσουν, όπως διάφορες επιτυχίες, νίκες σε αθλητικούς και ποικιλικούς αγώνες, ο ερχομός ή η αναχώρηση ενός φίλου. Κατά τη διάρκεια ενός συμποσίου πρώτα ικανοποιούσαν την πείνα τους με το καθηαυτό γεύμα και μετά που ήταν και το κυρίως συμπόσιο έπιναν ποτά, κυρίως κρασί. Όσο έπιναν διασκέδαζαν με διάφορους τρόπους, συζητήσεις, πνευματικά παιχνίδια, μουσική, θεάματα, χορούς.

Μόλις οι προσκαλεσμένοι έμπαιναν στο σπίτι, οι δούλοι τους έβγαζαν τα σανδάλια και τους έπλεναν και τους αρωμάτιζαν τα πόδια και στην συνέχεια πέρναγαν στ ανάκλιντρα. Ξαπλώνονταν ακουμπώντας με τον αριστερό αγκώνα σε μαξιλάρι, έτσι που το στήθος τους ήταν μισσοκωμένο. Στο πρώτο μέρος του γεύματος σέρβιραν χορταστικά φαγητά. Έτρωγαν ψάρια, πουλερικά (όπως κοτόπουλο με κριθάρι χοντραλεσμένο, ξιφία με σάλτσα μούρων), χοιρινό κρέας (χοιρινό με δαμάσκηνα, γεμιστό γουρουνόπουλο), γαρδούμιον και πλεκτή (γαρδούμπες και κοκορέτσι). Είχαν ακόμα γλυκόξινες

διατροφής

γεύσεις (μέλι με ξύδι, κρασί με ξύδι, μέλι με φρούτα) που συνόδευαν το κρέας. Οι Αθηναίοι προτιμούσαν να πουν κρασί μετά το φαγητό. Στη συνέχεια έφερναν άλλα τραπέζια φορτωμένα με επιδόρπια και κρασιά. Άρχιζε το τραγούδι με τη συνοδεία αυλού, γέμιζαν τα κύπελλα κρασί με την ευχή "υγίαινε" και περνούσαν στο δεύτερο μέρος του γεύματος.

Τα επιδόρπια-τραγήματα ήταν νωποί και ξηροί καρποί, αλατισμένα αμύγδαλα, τυρί, σκόρδα, κρεμμύδια, γλυκές και αλμυρές πίτες, το καύχημα της Αττικής. Οι πίτες αυτές ήταν φτιαγμένες από μέλι, τυρί και λάδι. Ιδιαίτερη επιτυχία είχε το φαγητό που ονομαζόταν μυτλωτός, μια πίτα με τυρί ανακατεμένο με μέλι και σκόρδα. Αυτό το μέρος του γεύματος λεγόταν **συμπόσιον**. Τώρα έπιναν και το κρασί. Ανάμεσα στις συνηθισμένες διασκεδάσεις των τραπεζιών ήταν και τα αινίγματα και το καπέλωμα (σαν τις σημερινές μαντινάδες). Ο σκοπός του συμποσίου όπως έλεγε και ο Πλούταρχος: «Να περνά η ώρα ευχάριστα».

Οι Αρχαίοι Έλληνες έτρωγαν καθιστοί, ενώ οι πάγκοι και τα ανάκλιντρα χρησιμοποιούνταν κυρίως στα συμπόσια. Τα τραπέζια, ψηλά για καθημερινή χρήση και χαμηλά για τα συμπόσια, είχαν συνήθως ορθογώνιο σχήμα ή στρογγυλά. Κομμάτια πεπλατυσμένου ψωμιού μπορούσαν να χρησιμοποιηθούν ως πιάτα, ωστόσο τα πήλινα δοχεία ήταν και τα πιο διαδεδομένα. Η χρήση μαχαροπύρρων δεν ήταν και πολύ συχνή: η χρήση του πυρουνιού ήταν άγνωστη και ο συνήθης τρόπος λήψης του φαγητού ήταν με τα δάχτυλα. Εντούτοις μαχαίρια χρησιμοποιούνταν για την κοπή του κρέατος, καθώς και κάποια μορφή κουταλιών για σούπες και ζωμούς. Κομμάτια ψωμιού μπορούσαν να χρησιμεύσουν για τη λήψη τροφής ή ακόμη και ως πετσέτα για τα δάχτυλα.

Τα κύρια γεωργικά προϊόντα της αρχαίας Ελλάδας ήταν το κριθάρι, το σιτάρι, το κρασί, το λάδι και οι ελιές που ήταν και τα βασικά στη διατροφή. Το αλεύρι από κριθάρι, ζυμωμένο σε γαλέτες ήταν το πιο συνηθισμένο καθημερινό ψωμί και ονομαζόταν μάζα. Στη ζύμη του ψωμιού έβαζαν διάφορα καρυκεύματα.

Από τα όσπρια, γνωστά στους αρχαίους ήταν τα φασόλια, οι φακές, τα ρεβίθια, τα μπιζέλια και τα κουκιά, που τα έτρωγαν, συνήθως, σε πουρέ (έτνος). Οι Αθηναίοι συνήθιζαν να έχουν στα σπίτια τους μεγάλη ποικιλία τροφών όπως ψωμί, λουκάνικα, σύκα, γλυκίσματα, μέλι, τυρί, τρυφερά χταπόδια, τσίχλες, σπυργίτια και άλλα πολλά. Επίσης βασικό συστατικό της αρχαίας ελληνικής διατροφής ήταν το τυρί, είτε από γάλα κατσίκας είτε από γάλα προβάτου. Από τα εκλεκτότερα εδέσματα ήταν οι κοχλιοί, τα σαλιγκάρια, που τα έτρωγαν οι Κρητικοί. Τα μικρά πουλιά, σπίνους, τσίχλες, ακόμη και τους λαγούς, αφού τα ψήνανε, τα διατηρούσαν μέσα σ' ευωδιαστό λάδι. Μάλιστα, το παραγεμίζανε με διάφορα καρυκεύματα, κάτι που συνηθίζεται και σήμερα στα χωριά της Μάνης. Για τους φτωχούς ανθρώπους οι σούπες ήταν το πιο συνηθισμένο καθημερινό φαγητό. Έτρωγαν βέβαια και ψαρόσουπες,

που η πλούσια όμως τάξη της απέφευγε. Έτρωγαν επίσης πολλά φρέσκα ψάρια και παστά, έχοντας ιδιαίτερη προτίμηση στα χέλια, τις σαρδέλες και τις αντσούγιες. Η κοστολόγηση των ψαριών στην αγορά ήταν ανάλογη με την σημερινή αγορά, τα μεγάλα ήταν ακριβά και τα μικρά φθηνά.

Η αγάπη των αρχαίων για τα φρούτα θεωρείται φυσικά αναμφισβήτητη, αφού ήταν απαραίτητα για τη διατροφή τους. Πιο συγκεκριμένα, υπήρχαν μήλα, καρπούζια, κεράσια, μούσμουλα και φυσικά τα αγαπημένα σύκα.

Από την άλλη το σπαρτιατικό μενού δεν συγκινούσε βέβαια τους Έλληνες. Ακόμη και στις γιορτινές μέρες δεν ήταν τίποτα σπουδαίο, έφτανε ένα βραστό χοιρινό, λίγο κρασί και καμιά πίτα γλυκιά, για να ενθουσιάσει τους Σπαρτιάτες, που το καθημερινό τους ήταν μια κούπα από «μέλανα ζωμό» κι ένα κομμάτι ψωμί.

Στις μέρες μας οι βίγκαν αυξάνονται συνέχεια, από ηθική επιλογή μη δεχόμενοι την κακοποίηση των ζώων. Οι ρίζες τους όμως είναι δυόμισι χιλιάδες χρόνια πριν. Ήταν ένα κίνημα με πρωτεργάτη τον Πυθαγόρα και άλλους αρχαίους φιλοσόφους με την ίδια ηθική αντίληψη. Ήταν ενάντιοι στις θυσίες των ζώων και κατ'επέκταση και στην βρώση τους. Δεν αποκήρυσσαν μόνο το κρέας αλλά και το ψάρι.

Με τον όρο δίαιτα, οι αρχαίοι Έλληνες (όπως και σήμερα) εννοούσαν τον συνολικό τρόπο διαβίωσης και όχι απλώς τη διαιτητική πρόσληψη. Στα ιπποκρατικά κείμενα αναδεικνύεται μια ολιστική προσέγγιση της υγείας, σύμφωνα με την οποία η διατροφή και η φυσική δραστηριότητα αλληλεπιδρούν και καθορίζουν την κατάσταση της υγείας του ανθρώπου, ό,τι προσπαθούμε να πετύχουμε και στις μέρες μας δηλαδή την καλή φυσική κατάσταση.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Αθήναιος (1998) Δειπνοσοφιστών, Αρχαία Ελληνική Γραμματεία, Κάκτος
- Αντωνία Λίδα Ματάλα, Διατροφή και Πολιτισμός, Ελληνικά Ακαδημαϊκά Συγγράμματα
- michanitouchronou.gr
- Σκάι, Γνωρίζοντας την ιστορία μας. Η ελληνική διατροφή από την προϊστορία μέχρι σήμερα
- diatrofi.gr.

Ιστορικά χωριά

Γράφει η δημοσιογράφος Ελένη Καμάρα

Συρράκο το ηρωικό αρχοντοχώρι της Πίνδου

Δεκαπενταύγουστος στο Συρράκο, 1930
Αρχείο Κώστα Μπίτσιου

Η ελληνική λόγχη απελευθέρωσε το Συρράκο, το ιστορικό αρχοντοχώρι της Πίνδου, το φθινόπωρο του 1912, ξημερώματα στις 23 Νοεμβρίου. Η καμπάνα στο εξωκκλήσι του Άι Γιώργη έστειλε το μήνυμα για την απελευθέρωση από τους Τούρκους, ενώ ο ήχος από το παλιό όπλο τύπου «Γκρα» που έριξε τον πρώτο πυροβολισμό προκάλεσε ρίγη συγκίνησης στους Συρρακιώτες, που περίμεναν με αγωνία την έκβαση του αγώνα. Οι μάχες δόθηκαν ανάμεσα στα σπίτια του Συρράκου, όπου είχαν ταμπουρωθεί οι Τούρκοι. Στο πρώτο τέταρτο, ο Συρρακιώτης σημαioφόρος εύζωνας Ιωάννης Βαρκαγιάννης, κάρφωσε τον ιστό της ελληνικής σημαίας στην κορυφή του Άι Λια. Τα σύγχρονα επαναληπτικά τουφέκια τύπου Μάνλιχερ, των ελληνικών δυνάμεων λύγισαν την, ομολογούμενως, ισχυρή αντίσταση των Τούρκων, τους έτρεψαν σε φυγή και τους ανάγκασαν να παραδοθούν.

Ήταν μια νίκη, που το Συρράκο την περίμενε πέντε αιώνες, για να αναπνεύσει καθαρό ελληνικό αέρα. Η συνθήκη του Βερολίνου το 1881, με την παραχώρηση της Θεσσαλίας και μέρους της Ηπείρου στην Ελλάδα, έφερε τους κατοίκους του μία ανάσα από το πολυπόθητο όνειρο, στερώντας όμως για ακόμη 31 χρόνια το Συρράκο από την αγκαλιά της μητέρας Ελλάδας και αφήνοντάς το να δακρύζει κάτω από τον τουρκικό ζυγό.

Κτισμένο αμφιθεατρικά στην πλαγιά Περιστέρη ή Λάκμος της Πίνδου, το Συρράκο στέκει στο χέιλος της χαράδρας του ποταμού Χρούσιου και όποιος το αντικρίζει από μακριά τη νύχτα, νομίζει ότι βρίσκεται μπροστά σε λαμπρό φυσικό πολυέλαιο, βγαλμένο από

την αχλί παραμυθιού. Με πέτρινη πύλη στην είσοδό του, σπίτια λιθόκτιστα και πλακοστεγασμένα, εσωτερικά γεφύρια, διασχίζεται από ανωφέρειες και κατά μικρά διαστήματα, διασταυρούμενους δρόμους. Ένα ιστορικό μονοπάτι, που διασώζεται και λειτουργεί μέχρι σήμερα το συνδέει με τους απέναντι Καλαρρύτες, το δίδυμο χωριό του, με κοινή ιστορική διαδρομή.

Στο «Ηπειρώτικον Ημερολόγιον του έτους 1914», ετήσιο πανηπειρωτικό λεύκωμα λογίων της εποχής, ο Β.Δ. Κρυστάλλης, αδελφός του πρόωρα χαμένου Συρρακιώτη ποιητή, Κώστα Κρυστάλλη, αναφέρει στις τοπογραφικές σελίδες: ...«Η λέξις Συρράκον είναι αυτή η Λατινική “Syraccus”, ήτις σημαίνει γυμνός, ξηρός, ξηρότοπος, ού ένεκα ωνομάσθη ούτω και η κομώπολις, ήτις ευρίσκεται ΒΑ των Ιωαννίνων, επί της οροσειράς της Πίνδου και εις απόστασιν 16 απ’αυτών ωρών». (Ως πιθανότερη θεωρείται, πάντως, η άποψη του ηπειρώτη ιστοριοδίη Ι.Λαμπρίδη, ότι η ονομασία προέρχεται από τη βλάχικη λέξη seracu, που σημαίνει φτώχεια και γυμνότητα, με την οποία συγκλίνουν και ξένοι γλωσσολόγοι).

... «Το έδαφος του βραχώδες και άγονον ευρίσκεται εις ύψος 1400 μέτρων υπεράνω της θαλάσσης, ου ένεκα αι υψηλότεραι κορυφαί των περίξ ορέων, του Περιστερίου και των Τζουμέρκων, φορούσι καθ’όλον το έτος το αγνόν του χειμώνος ένδυμα. Εάν δε τις συνδυάσει την λευκότητα αυτών με την ωραιάν πρασινάδα των χαμπλών μερών, δώσει δε ζωίν εις την ανωτέρω εικόνα, θα έχει ενώπιόν του την πατρίδα του Κωλέττη, του μεγαλεπηβόλου και μεγαλοπράγμονος εκείνου πρωθυπουργού της Νέας Ελλάδος, την γεννέτειραν

της Ηπείρου

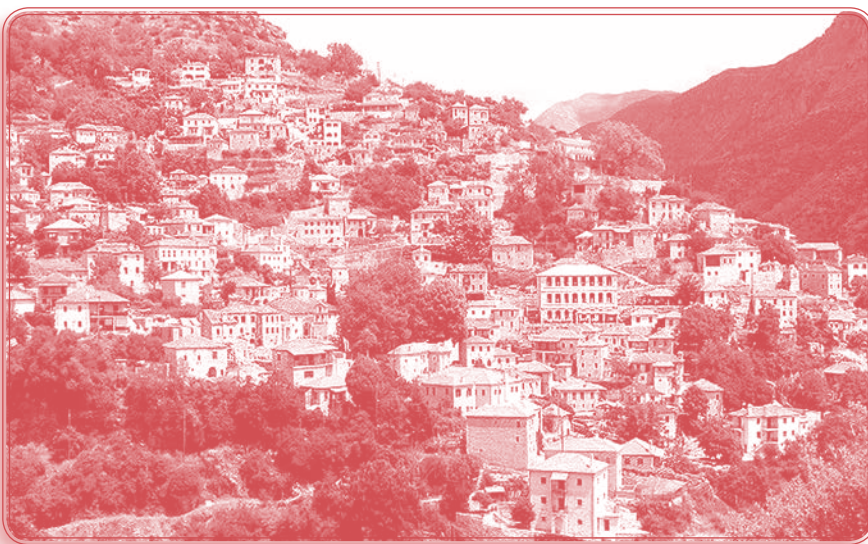
του Ζαλοκώστα του εθνικού ποιητού και στρατάρχου, του Κώστα Κρυστάλλη, του βραχυβίου εμπνευσμένου ποιητού, του αειμνήστου ευεργέτου Σ. Μπαλτατζή και άλλων τινών...».

Παρά την ξηρότητα και το τραχύ του εδάφους, το Συρράκο ανέθρεψε τέκνα ευγενή που το έφεραν σε μεγάλη ακμή, με την ανάπτυξη του εμπορίου, της αργυροχοΐας, της υφαντουργίας, της τυροκομίας και κυρίως της κτηνοτροφίας. Διάσημες για την εποχή τους ήταν οι κάπες από κατσικίσιο μαλλί, που κατασκεύαζαν οι έμπειροι τεχνίτες και έντυναν τις στρατιές του Μεγάλου Ναπολέοντα. Αλλά και στον τομέα των γραμμάτων, Δημοτικό, Σχολαρχείο, Ημιγυμνάσιο, Ορφανοτροφείο με εκμάθηση τεχνών δημιούργησαν ένα πνευματικό εφελτήριο για τις γενιές που δεν φοβήθηκαν να υποστούν θυσίες ώστε να ανακουφίσουν τη γενέτειρά τους.

Στην εκστρατεία της Ηπείρου, τον «εν Ηπείρω αγώνα», με την έναρξη του Α΄ Βαλκανικού Πολέμου, τον Οκτώβριο του 1912, οι δυνάμεις των Συρρακιωτών εντάχθηκαν από τους πρώτους. Η απελευθέρωση του Συρράκου προστέθηκε στις ηρωικές και πεισματώδεις μάχες της βραδείας προέλασης του ελληνικού στρατού για την κατάληψη των ελληνικών εδαφών. Γρίμποβο, Κιάφα, Φιλιπιάδα, Λούρος, Γέφυρα της Παντάνασας, Πρέβεζα, Πέντε Πηγάδια, Μέτσοβο, Δρίσκο, Απτοράχη, Μπιζάνι με κορύφωση την κατάληψη των Ιωαννίνων, την Πέμπτη 21 Φεβρουαρίου 1913. Τη μέρα αυτή, στις δύο το πρωί, ο Εσάτ πασάς δίλωσε στον Κωνσταντίνο διάδοχο την άνευ όρων παράδοση των Τούρκων και οι έλληνες στρατιώτες αναφώνουσαν «Χριστός Ανέστη» με τη φωνή τους να απλώνεται σε όλη την ελεύθερη Ήπειρο. Είχε ήδη γραφεί μία από τις πιο ένδοξες σελίδες της νεότερης ελληνικής ιστορίας.

Τα τέκνα του Συρράκου, Έλληνες Βλάχοι ρίζωσαν σε αυτή την ακρολιθιά της Πίνδου μετά την Άλωση, γύρω στο 1480, νομάδες ποιμένες κτηνοτρόφοι. Όλοι

Χριστιανοί στέγασαν την πίστη τους σε πάμπολλα εξωκκλήσια και εκκλησίες γύρω και μέσα στον οικισμό του χωριού, το οποίο δεν άργησε να εξελιχθεί σε κωμόπολη. Διαρέθηκαν σε δύο τάξεις, «... τους “Ραφτάδες”, τους μάλλον πεπαιδευμένους και επιδιδομένους ως επί το πλείστον εις το εμπόριον του γάλακτος και εις τους “Πιστικούς” ή “Τσομπαναραίους”, νομάδας όντας και καταγινόμενους εις την διατροφήν προβάτων ο αριθμός υπερβαίνει τας 50000, διαχειμαζόντων εις τας πεδιάδας Λούρου, Πρεβέζης, Μπούντας και Τρικκάλων».

Στον ξεσηκωμό του 1821, το Συρράκο και οι Καλαρρύτες πρωτοστάτησαν. Η επανάστασή τους όμως καταπνίγηκε. Δεηλατήθηκαν, πυρπολήθηκαν και οι κάτοικοι διασκορπίστηκαν. Επανήλθαν, έχτισαν, ξαναζωντάνεψαν τον τόπο τους και ξεκίνησαν νέα τροχιά ανάπτυξης. Μετά την απελευθέρωσή του από τους Τούρκους, το Συρράκο βρέθηκε αντιμέτωπο με μια νέα πρόκληση, που κλόνισε την ανθηρή οικονομία του και οδήγησε τους Συρρακιώτες στην οικονομική διασπορά. Η εκβιομηχάνιση απαίτησε αλλαγές στα μέσα παραγωγής και οι απαλλοτριώσεις των μεγάλων κτημάτων (1924-1925) οδήγησαν σε κρίση το εμπόριο και σε μετακινήσεις τους κτηνοτρόφους. Οι κάτοικοι απλώθηκαν προς τα Γιάννενα, στα πεδινά της Άρτας και προς το λιμάνι της Πρέβεζας, όπου και εκεί ξεδίπλωσαν το εμπορικό δαμόνιο και τη δημιουργικότητά τους.

Με το βλέμμα πάντα στις ρίζες τους, το Συρράκο παραμένει και σήμερα ένα σύμβολο σεβασμού, αγάπης, φροντίδας και αρμονικής συνεργασίας ανάμεσα στον άνθρωπο και το φυσικό περιβάλλον του. Οι κάτοικοί του «...καίτοι ένεκα χαλεπών ιστορικών λόγων λαλούσι την (κουτσο)βλαχικίν, είναι όμως αγνότατοι Έλληνες, άπαντες Χριστιανοί».

** Ηπειρώτικον Ημερολόγιον Έτους 1914
Μιλτιάδου Αθ. Οικονομίδου

αφηγήσεις ζωής

Γράφει ο Μίλτος Βιτσαρόπουλος, μέλος της χορωδίας του Λ.Ε.Ρ.

Όνειρο ήτανε...

Ο Μιλτιάδης Βιτσαρόπουλος είναι ένας από τους παλαιότερους μαθητές του Λ.Ε.Ραφίνας, μέλος της χορωδίας του από την ίδρυσή της, πιστός στις αξίες του ΛΕΡ και υποστηρικτής του με υλικό και ηθικό τρόπο. Ο «Μίλτος» του Λ.Ε.Ραφίνας είναι Κωνσταντινουπολίτης, απόφοιτος της Μεγάλης του Γένους σχολής. Δεν έπαψε ποτέ να μας αφηγείται ιστορίες από τη ζωή του στην Πόλη, να τραγουδάει πολιτικά τραγούδια. Δεν σταμάτησε να επισκέπτεται συχνά, πολύ συχνά, την λατρεμένη του Πόλη, να περπατάει στους δρόμους και τα σοκάκια της, στον Βόσπορο και στα προάστια της, να θυμάται και να ξαναζεί τα παιδικά, εφηβικά, αθλητικά και νεανικά του χρόνια. Με χαρά μας μεταφέρει μνήμες, μας εξηγεί, μας ξαναγεί στον «τόπο του. Εμείς, στο Λ.Ε.Ρ. βλέπουμε στον Μίλτο την Πόλη, τη ζωή και τον κόσμο της, τότε που ο Ελληνισμός ήταν στην ακμή του, αλλά και σήμερα που το Ελληνικό στοιχείο ζωντανεύει μέσα από τα απομεινάρια της «πολιτικής» κοινωνίας.

Προσωπικά, πάντα τον παρακινούσα να μας γράφει... Δίσταζε! Αυτή τη φορά εισακούστηκε.

Χρ. Παναγιώτου

Έτσι, σε μια τελευταία του επίσκεψη στην Πόλη, ο Μίλτος θυμάται και γράφει...

ONEIPO HTANE ...

Πριν από λίγο καιρό βρέθηκα για επαγγελματική συνάντηση πάλι στην Πόλη. Στην Πόλη, που κάθε πέτρα της μου ραγίζει την καρδιά.

Από σύμπτωση μεγάλη, το ξενοδοχείο που έμεινα, ήταν μόλις εκατό μέτρα απόσταση από το νοσοκομείο που γεννήθηκα. Η μητέρα μου είχε μια πολύ δύσκολη γέννα. Τριάντα έξι ώρες δεν μπορούσε να γεννήσει! Σε μια στιγμή λέει ο μάμος, ο Μανουηλίδης, του πατέρα μου: «Γιωργάκη, ποιον θέλεις να σώσουμε, το παιδί ή τη γυναίκα σου;» «Τη γυναίκα μου, την Ευανθία μου, γιατρέ, άστο το παιδί». Ένας νεαρός γιατρός, ο Αλταμπέβ, νομίζω ήταν Εβραίος, την τελευταία στιγμή, κυριολεκτικά, έσωσε τη μάνα μου και με γέννησε ζωντανό. Αυτά συνέβησαν 77 χρόνια πριν, μόλις 100 μέτρα από το δωμάτιο του ξενοδοχείου μου. Μπροστά μου ήταν το Στάδιο, που πέρασα μέσα έξι ολόκληρα χρόνια, έχοντας πέντε πρωταθλήματα Τουρκίας στο στίβο. Άπειρες χαρές και λύπες. Πολλές φορές, οι κάτοικοι της Πόλης μας κοιτάζανε λίγο περιεργα, γιατί, για να πάμε στην προπόνηση, έπρεπε να κουβαλάμε ένα κοντάρι 5 μέτρα ύψος, όντας αθλητές του άλματος επί κοντώ.

Από το παράθυρο του ξενοδοχείου, έβλεπα το γραφείο ταξιδίων, που πρωτοεργάστηκα. Στο μεσημεριανό διάλειμμα, πήγαινα στις θείες μου, της Σοφίας, που δεν είχε παιδιά και έτρωγα εκείνα τα ωραία τα ντολμαδάκια, τυλιγμένα με λαχανόφυλλα και με κόκκι-

μαρτυρίες

Συνάντηση με τον πατριάρχη Αθηνάγορα στον αθλητικό σύλλογο Ταταούλων. Άνοιξη 1959

νο πιπέρι και το κυδωνάτο με κρέας, που ακόμα επιθυμώ και ορέγομαι. Όπως, επίσης, από το παράθυρο του ξενοδοχείου, έβλεπα το παγκάκι, που κατά σύμπτωση υπάρχει ακόμα, που πήγαινα με τη Μάρω, το κορίτσι μου και τα λέγαμε. Ήμουναι και λίγο φοβισμένος μη μας δει ο πατέρας της, που είχε μπακαλίκιο λίγο παρακάτω ή καμιά δασκάλα από το Ζάππειο Παρθεναγωγείο. Μετά από μερικά χρόνια, ένα βράδυ, τη συνάντησα στη Χαλκοκονδύλη. Είπαμε δυο γλυκές κουβέντες, κοιταχτήκαμε στα μάτια, όπως στο παγκάκι του Ταξίμ, στην Πόλη και πήρε ο καθένας το δρόμο του, μέσα στη νύχτα.

Την άλλη μέρα το πρωί, με ρώτησαν: «Από που είστε, κύριε;». Απέφυγα να τους απαντήσω. Τι να τους πω και ποιος θα καταλάβει; Το ίδιο βράδυ, όλη η παρέα, που ήμασταν από 30 διαφορετικές χώρες του κόσμου, σαν καλοί φίλοι, κανονίσαμε να πιούμε ουζάκι στο Βόσπορο. Ξέρετε, αυτό το ούζο (raki), σαν οινόπνευμα. Στο πούλμαν, κάθισα δίπλα στον Τούρκο φίλο μου, τον Ταϊφούν. Περνώντας από το Σεράι του Ντολμά Μπαχτσέ, ανάμεσα στα αιωνόβια πλατάνια, ταξίδεψε το μυαλό μου, πολύ γρήγορα, στα περασμένα και θυμήθηκα ένα βράδυ, του 1952 θα ήτανε, περνούσα με τον πατέρα μου από αυτόν τον δρόμο, με τα ίδια πλατάνια λίγο πιο μικρά. Βλέπουμε, κυριολεκτικά, ένα ανθρώπινο κοπάδι. Ρώτησα τον πατέρα μου: «Τι είναι αυτοί οι άνθρωποι, που πάνε;». «Τους έδιωξε ο Τίτο, παιδιά μου, από την Γιουγκοσλαβία, πάνε στο Εμιργκιάνι, στα τσαντίρια». Σε λίγο ακούμε στο ραδιόφωνο ότι στα Δαρδανέλια ένα εμπορικό Νορβηγικό, το Napoland, εμβόλισε το τουρκικό υποβρύχιο Dumlupinar. Κάτω στο βυθό ήτανε 200 Τούρκοι ναυτικοί, ζωντανοί, όμως χωρίς καμιά ελπίδα σωτηρίας, όπως και έγινε. Επί δέκα μέρες τους ακούγαμε να μας καλούν, να στέλνουνε μηνύματα στις οικογένειές τους, ώσπου σίγησαν στο βυθό του Ελλησπόντου. Αυτά έλεγα στο συνάδελφό μου, τον Ταϊφούν, που ήταν νεότερος από εμένα και τα είχε διαβάσει στο σχολείο. Όταν φθάσαμε στο Ορτάκιοι, μου είπε: «Εγώ, από εδώ είμαι. Εδώ, ζούσαν πολλοί Ρωμιοί. Ο πατέρας μου αγαπούσε μια Ρωμιπούλα. Ο πατέρας είχε ένα μεγάλο σημάδι στο κεφάλι και ποτέ δεν μας

είχε πει πώς το είχε αποκτήσει. Όταν πέθανε η μάνα μας, το εξήγησε. Το σπίτι της Ρωμιπούλας που αγαπούσε, το βράδυ των Σεπτεμβριανών, ήταν σημαδεμένο. Ο πατέρας μου κάθισε έξω από την πόρτα και είπε ότι σε αυτό το σπίτι δεν μπορείτε να μπειτε, εκτός αν με σκοτώσετε. Όρμησε το πλήθος να τον λιντσάρει. Του σπάσανε το κεφάλι και άρχισε να τρέχει ποτάμι το αίμα. Όταν το είδαν αυτό οι βάρβαροι, φοβήθηκαν και εξαφανίστηκαν! Έτσι σώθηκε η Ρωμιπούλα και η οικογένειά της. Το σημάδι, όμως, έμεινε για πάντα».

Πόσες θύμψεις, πόσες στιγμές, πόσα πρόσωπα, πόση ζωή!! Πώς να χωρέσει σε δυο σελίδες; Μια ζωή χωράει μέσα σε δυο σελίδες;

Στην επιστροφή μας από το Βόσπορο και αφού είχαμε καταναλώσει αρκετές ποσότητες από το Yeni Raki, όλα μου φανότανε πολύ πιο γνώριμα. Τα σπίτια αυτά τα ήξερα, είχα μπει μέσα, είχα τραγουδήσει, είχα χορέψει, ή έβλεπα όνειρο; Ή μήπως ήμουν μεθυσμένος; Και όμως ήτανε αλήθεια. Ένα τέτοιο βράδυ, το τελευταίο του '60, είχα μπει σε πολλά από αυτά τα σπίτια, για να πω τα πρωτοχρονιάτικα κάλαντα, με την πρόχειρη χορωδία των συμμαθητών μου, στη Μεγάλη του Γένους Σχολή. Σκοπός μας ήτανε να μαζέψουμε ένα ποσό για τους άπορους συμμαθητές μας στο σχολείο. Ξέρεις τι σημαίνει να μπαίνεις σε σαράντα σπίτια, τη βραδιά που αλλάζει ο χρόνος, να τραγουδήσεις, να χορέψεις και να τελειώνεις με το στίχο: «Όνειρο ήτανε, τα λησιμονήσαμε». (Μετά από μερικούς μήνες, ήρθα οριστικά στην Ελλάδα και άρχισα πάλι από την αρχή).

Κάλαντα Πρωτοχρονιάς και τραγούδια απο τη χορωδία των τελειοφοίτων της Μεγάλης του Γένους Σχολής την "καλή βραδιά" του 1960

Φθάσαμε στο ξενοδοχείο, μετά τα μεσάνυχτα. Οι κλασσικές χαιρετούρες: «Have a nice trip...», «see you next year...» κλπ.

Έπεσα να κοιμηθώ. Ήτανε μια εξαντλητική μέρα για μένα. Τη νύχτα, ίσως από την κούραση, πάλι εκείνο το ρημάδι το όνειρο, εκείνος ο εφιάλτης, που βλέπω σε όλη μου τη ζωή, ότι δίδεν δεν έχω φύγει ποτέ από την Πόλη. **Ξύπνησα τρομαγμένος, ευτυχώς, ευτυχώς, ONEIRO HTANE**

Γράφει η Ασπασία Μπούρχα, Εικαστικός, Εκπαιδευτικός

Ονείρου λέξεις... Ονείρου ήχοι... Ονείρου χρώματα...

Είναι Παρασκευή απογευματάκι... Χτυπάει η πόρτα. Ανοίγοντάς την, προβάλλει μια μπλε χάρτινη σακουλίτσα με μια ρίγα πορτοκαλί και πίσω απ' αυτή το γελαστό προσωπάκι του ανιψιού μου. Ήρθαν με τον πατέρα του από την Στυλίδα για να περάσουμε μαζί το Σαββατοκύριακο. Την άφησα στην άκρη και όταν ήρθε η ώρα της τακτοποίησης, το βιβλίο πήρε και αυτό την θέση του στην βιβλιοθήκη. Πέρασαν τα χρόνια και κάποια στιγμή το αναζήτησα. «**Μαρία Νεφέλη**» Οδυσσέας Ελύτης, εκδόσεις Ίκαρος... 1979.

Μάλιστα... ποίηση! Ανοίγω και:

*M.N. Περπατώ μες στ' αγκάθια μέσ στά σκοτεινά
σ' αυτά που 'ναι να γίνουν και στ' άλλοτινά
κι έχω γιά μόνο μου όπλο μόνη μου άμυνα
τά νύχια μου τά μώβ σάν τά κυκλάμινα.*

Δυνατή εικόνα!!!

*A. Παντοῦ τίν εἶδα. Νά κρατάει ἕνα ποτήρι καί νά
κοιτάζει στό κενό. Ν' ἀκούει δίσκους ξαπλωμένη
χάμου. Νά περπατάει στό δρόμο μέ φαρδιά
παντελόνια καί μιά παλιά γκαμπαρτίνια.*

Συγκλονίστηκα!!!

Με είδα πρωτοετή φοιτήτρια να διαβαίνω τη θύρα του Πολυτεχνείου με το λευκό καμπάνα παντελόνι μου διακοσμημένο με γεωμετρικά χρωματιστά σχήματα και να συναντώ τις συμφοιτήτριές μου στα σκαλιά της αίθουσας των θεωρητικών της Σχολής Καλών Τεχνών της Αθήνας, περιμένοντας την κ. Μαρίνα Λαμπράκη-Πλάκα για την Ιστορία της Τέχνης. Η πρώτη αντίδρασή μου ήταν να αρχίσω να ζωγραφίζω, στην αρχή στα περιθώρια του βιβλίου, στις κενές σελίδες και τέλος πάνω στα κείμενα... Κάθε λέξη και εικόνα, κάθε στίχος και εικόνα, εικόνες... εικόνες... Έτσι το βιβλίο αυτό έγινε σύντροφος. Το είχα πάντα μαζί μου στις αναμονές στους διαδρόμους των εξεταστικών κέντρων, στα διαλείμματα, στα ταξίδια μου, σε δύσκολες προσωπικές στιγμές... και μέχρι σήμερα με ακολουθεί... Περνώντας ο καιρός και όταν τα σκίτσα είχαν γίνει πολλά, σκέφτηκα να στήσω το πρώτο μου έργο...

Επιτύμβια στήλη

*A. Έβλεπα μιάν επιτύμβια στήλη.
Μια κόρη ανάγλυφη πάνω στήν πέτρα.
Έμοιαζε λυπημένη καί κρατούσε
στή χούφτα της ένα μικρό πουλί.*

*M.N. Έμένα κοιτάζε, τό ξέρω, έμένα κοιτάζε.
Κοιτάζαμε κι οί δύο τίν ίδια πέτρα.
Κοιταζόμασταν μέσ απ' τίν πέτρα.*

*A. Ήταν ήρεμη καί κρατούσε στή χούφτα της
ένα μικρό πουλί.*

M.N. Ήτανε καθιστή. Κι ήτανε πεθαμένη.

*A. Ήτανε καθιστή καί κρατούσε στή χούφτα της
ένα μικρό πουλί.*

Δέν θά κρατήσεις ποτέ σου ένα πουλί εσύ δεν είσαι άξια!

Η ροζ-κόκκινη γυναίκα φιγούρα κυριαρχεί στο έργο κρατώντας στο αριστερό χέρι της ένα μικρό πουλί, με φόντο ένα φανταστικό τοπίο - μεταφυσικό - κινείται υμνώντας τη ζωή και ξεορκίζοντας το θάνατο. Δεν είσαι άξια!!! της απευθύνεται καταγγελτικά ο Αντιφωνητής. Πόσες

γυναίκες δεν βρέθηκαν σ' αυτή την θέση. Δεν είσαι άξια να κρατήσεις στην ποδιά σου ένα παιδί!!! Άτεκνη, στείρα, διηγούνταν η γιαγιά μου και θάμπωνε το βλέμμα της!

Στο έργο μου έχω κάνει τη Μαρία Νεφέλη να στέκεται απέναντι στο κακό, θαρραλέα, δυνατή και στο χέρι της να κρατάει ένα μικρό πουλί, σε αντίθεση με την θέση του ποιητή. Το κάθε έργο τέχνης μιλάει διαφορετικά σε κάθε άνθρωπο, ανάλογα με το τι κουβαλάει ο καθένας... με τις καταβολές του. "Ζει" δε, όταν ανθρώπινα μάτια ακουμπάνε πάνω του, "συνδιαλέγεται" μαζί τους και τους δημιουργεί συναισθήματα. Στην πρόσφατη έκθεσή μου στο Πνευματικό Κέντρο της Ραφίνας, τα έργα μου είχαν αυτή την τύχη να "επικοινωνήσουν" με ένα ώριμο κοινό, που έγινε κοινωνός της δικής μου αγωνιώδους περιπλάνησης και της μοναχικής μου πορείας ετών παράλληλα με το έργο του ποιητή.

Η ποίηση είναι υπερρεαλιστική και τα έργα μου επίσης. Υπερρεαλισμός ή σουρεαλισμός, από τις γαλλικές λέξεις sur (επάνω-επί) και realism (ρεαλισμός-πραγματικότητα) στα ελληνικά μπορεί να αποδοθεί ως πάνω ή πέρα από την πραγματικότητα. Κίνημα που αναπτύχθηκε στις αρχές του 20ου αιώνα στο χώρο της λογοτεχνίας, αλλά εξελίχθηκε σε ένα δυναμικό καλλιτεχνικό και πολιτικό ρεύμα. Χρησιμοποίησα ακρυλικά χρώματα και κολλάζ, με την λογική ότι ένα μικρό ταπεινό χαρτάκι μπορεί να μετέχει στο γίνεσθαι του έργου. Τα έργα μου αναγιγνώσκονται!

Στη συνέχεια με αιχμαλώτισαν οι στίχοι.

*Ένα μεγάλο θαλασσί μπαλόني θά μās πάρει τότε
ψηλά, μιά-δω, μιά-κει, θά μās χτυπά ο άέρας.
Πρώτα θα ξεχωρίσουν οί άσημενιοι τροῦλοι,
κατόπιν τά καμπαναριά. Θά φανούν οί δρόμοι
πιό στενοί, πιό ίσοι απ' ό,τι φανταζόμασταν.
Οί ταράτσες μέ τίς κάτασπρες άντένες γιά
τήν τηλεόραση. Καί οί λόφοι ένα γύρο
κι οί χαρταετοί - ξυστά θά περνάμε από δίπλα τους.
Ώσπου κάποια στιγμή θά δοῦμε όλη τή θάλασσα.
Οί ψυχές επάνω της θ' αφήνουν μικρούς
λευκούς άτμούς.*

Ξεκίνησα να δημιουργώ ένα δομημένο περιβάλλον εφαρμόζοντας την γραμμική προοπτική. Το σημείο φυγής βρίσκεται πάνω δεξιά στον ορίζοντα. Οι φεύγουσες γραμμές καταλήγουν εκεί και διασταυρούμενες με τις κάθετες και τις οριζόντιες δημιουργούν ένα ενδιαφέρον σύμπλεγμα εξωπραγματικών όγκων και οι ερριμένες σκιές τους συμπληρώνουν την σύνθεση του έργου.

Δύο φωτεινές πηγές... ο ήλιος σχεδόν λευκός δύνει στον ορίζοντα και μια τεχνητή κοντά στο σημείο φυγής εντείνουν την εικόνα ενός χώρου με έντονες χρωματικές αντιθέσεις ανάμεσα στις φωτεινές και τις σκιερές όψεις του. Στο κεντρικό κτήριο εμφανίζω μια έντονη απειλή που ηγνάξει απ' το εσωτερικό του με «καθαρά» πορτοκαλο-κόκκινα χρώματα. Απ' το στενό δε προβάλλει μια εφιαλτική σκιά. Εφιαλτική για τους ανέμελους περιπατητές του κάτω μέρους του έργου. Μία ανδρική φιγούρα έχει αντιληφθεί τον κίνδυνο και τρέχει προς την πλευρά του μικρού κοριτσιού.

Στο πάνω μέρος όλα είναι ανάλαφρα, ονειρικά. Στο μπαλκόνι η Μαρία Νεφέλη ο Αντιφανητής και οι χαρταετοί... Χαίρονται, όμως ξέρουν ότι το τέλος είναι εκεί... "Πρώτη αλήθεια είναι ο Θάνατος"

...διαπίστωναν οι θεωρητικοί του Σουρεαλισμού και ο ποιητής προσπάθησε να τον αιτιολογήσει, για να τον αποδεχθεί.

Το έργο έχει αρκετό φως, φυσικό και τεχνητό κατευθυνόμενο και εργαλειωμένο, το φως που το έχει υμνήσει στα έργα του ο Ελύτης. Στη βάση του κυριαρχεί η γεωμετρία και τα συμπληρωματικά χρώματα αλληλοεπιδρούν (μωβ - κίτρινο), (μπλε - πορτοκαλί) και δημιουργούν αρμονικές αντιθέσεις.

Πλανήτης Γη

Άχ δεν είναι αυτός πλανήτης όλο κότρες και πρόβατα και βλακώδεις άλλες κύπτουσες υπάρξεις. Άκρη-άκρη του Σύμπαντος ο άμελπτός.

Ο ποιητής τονίζει το ελάχιστο του πλανήτη μέσα στο σύμπαν και είναι φοβερά επικριτικός ως προς την καταστροφική συμπεριφορά των ανθρώπων, παρουσιάζοντάς τους ως «απτεροδίποδα» με μόνο στόχο το κέρδος, να σκυλεύουν πάνω στο σώμα της Γης.

Ένα σκάκι για κόρακες εξασκημένους νά κερδίζουν πάντοτε και από τις δύο πλευρές «μαύρα πουλιά» που λέν «μαύρα μαντάτα».

Εγώ βάδισα στα χάρια του ποιητή. Ακολούθησα την σκέψη του. Στήνοντας το έργο αποτύπωσα όλα αυτά που περιγράφει, τις υψικαμίνους με τα δηλητηριώδη αέρια, τις αποχετεύσεις, την βροχή των μετεωριτών, τους πολέμους για την ελευθερία... Πάντα τη δική μας όμως!!! Και τους κόρακες να κερδίζουν πάντα.

Η Γη μια απέραντη σκακιέρα... το αποτέλεσμα κλιματική αλλαγή, λοιμοί, πόλεμοι... προσφυγιά!!!

Τους ισχυρούς τα «μαύρα πουλιά» τα έκανα χρωματιστά, πλουμιστά, δυνατά ως εικόνα, χρησιμοποιώντας «καθαρά» χρώματα και τα αρμονικά ζεύγη των χρωμάτων (κόκκινο - πράσινο), (μπλε - πορτοκαλί), (κίτρινο - μωβ) να ενισχύουν αυτή την εντύπωση και να διαχέονται μέσα στο έργο.

Τρωικός πόλεμος - Ελένη

Η Μαρία Νεφέλη λέει:

θέλει πήδημα τίγρισσας μές στις ιδέες.

Όσο υπάρχουνε Άχαιοί θά υπάρχει μία ώραία Έλένη και άς είναι άλλου τό χέρι άλλου ο λαϊμός

Κάθε καιρός κι ό Τρωικός του πόλεμος.

Μια αέρινη φιγούρα κινείται κόντρα στον άνεμο έτσι ώστε να δημιουργούνται έντονες ενδιαφέρουσες πτυχωσεις στο κόκκινο ένδυμά της και με μια κίνηση του δεξιού χεριού να ορίζει τα δρώμενα. Η Ελένη της Τροίας! Μιας Τροίας που αντιστέκεται, αλλά ο Δούρειος Ίππος είναι εκεί!!!

Το κόκκινο χρώμα «καθαρό» κυριαρχεί στη σύνθεση υποστηριζόμενο αρμονικά, από το πράσινο των βουνών.

Σε μια πνευματώδη κορυφή, ο ποιητής αναφωνεί:

Άν δέν στηρίζεις τό ένα σου πόδι έξω απ' τη Γη, ποτέ σου δέν θά μπορέσεις νά σταθείς επάνω της.

Εικόνες του φωτός, του ουρανού, του απέραντου γαλάζιου. Εικόνες ονειρικές πάντα υπό το φως του ηλίου... Τελειώνω με το επίγραμμα του ποιητή:

«Θεέ μου πόσο μπλέ ξοδεύεις για νά μίν σέ βλέπουμε!»

Γράφει η Σαλώμη Βασιλαματζή Χρυσανθακοπούλου, Τοπογράφος Μηχανικός Ε.Μ.Π.

Κωνσταντίνος Ιωνίδης (Ιπλικτσής) και η φιλογενής οικογένεια των Ιωνιδών

Στο τεύχος 36 του «Αναβλέμματος» δημοσιεύτηκε το ωραίο και πολύ ενδιαφέρον άρθρο της προέδρου του Λ.Ε.Ρ. Εύης Γκατσοπούλου «**Ηπειρώτες ευεργέτες αναγεννούν την ρακένδυτη Ελλάδα**» και την ανεκτίμητη προσφορά τους στα πρώτα χρόνια της ελεύθερης Ελλάδας. Διαβάζοντας αυτό το άρθρο θυμήθηκα έναν άλλο εθνικό ευεργέτη, όχι τόσο γνωστό, τον **Κωνσταντίνο Ιωνίδα (Ιπλικτσή)**, ο οποίος υπήρξε ο πρώτος ευεργέτης του Πειραιά, στα μέσα του 19ου αιώνα, στο τότε νεοσύστατο μικρό Ελληνικό κράτος, που τα βόρεια σύνορά του εκτεινόταν από τον Αμβρακικό ως τον Παγασηπτικό κόλπο και είχε τεράστιες ανάγκες. Ήταν από τους ευεργέτες που, παρ' όλο που δεν είχαν γεννηθεί στην απελευθερωμένη Ελλάδα, αισθάνονταν την υποχρέωση να βοηθήσουν την πατρίδα τους με τα έσοδα του μόχθου τους, που είχαν αποκομίσει ξεκινώντας από πολύ φτωχές οικογένειες και δουλεύοντας ακούραστα σε ξένους τόπους.

Ο Κωνσταντίνος είχε γεννηθεί στην Κωνσταντινούπολη το 1775 από γονείς που είχαν γεννηθεί στην Καισάρεια της Καππαδοκίας. Πατέρας του ήταν ο **Ιωάννης Καϊσερλής, ιερέας**. Η μητέρα του λεγόταν **Δεσποινού**. Οι γονείς του μαζί με τον αδελφό του πατέρα του, Λουκά, εγκαταστάθηκαν στην Κωνσταντινούπολη. Δεν γνωρίζουμε πότε ακριβώς. Η οικογένεια είχε άλλα τέσσερα παιδιά, ένα αγόρι και τρία κορίτσια. Ο πατέρας ήταν ιερέας στην ενορία της Ελπίδας στο Κοντοσκάλι της Κωνσταντινούπολης. Ήταν μια οικογένεια όπου επικρατούσαν οι χριστιανικές αρχές και τα φιλότιμα ήθη της Καππαδοκίας.

Το 1783 ο πατέρας δυστυχώς πέθανε αφήνοντας ορφανά τα παιδιά του. Ο Κωνσταντίνος τότε σε ηλικία μόλις οκτώ ετών αναγκάστηκε να αρχίσει τη βιοπάλη για να συντηρήσει τη μητέρα του και τα μικρότερα αδέρφια του. Πρώτα δούλεψε στο μαρμαράδικο του θείου του Λουκά. Η μαρμαρόσκονη όμως επηρέασε την υγεία του αγοριού και έτσι πήγε να δουλέψει στο μαγαζί του υφασματέμπορου Χατζή - Μανωλάκη Καμάρα. Στην αρχή έκανε θελήματα, μετά έγινε βοηθός και σιγά-σιγά υπάλληλος. Με την εργατικότητα του, την τιμιότητα και την εξυπνάδα του κατάφερε να γίνει συνétairos στο μαγαζί αφού είχε κατορθώσει μόνος του να μάθει και λίγα γράμματα. Τότε πήρε και το επώνυμο Ιπλικτσή από την τουρκική λέξη Ιπλίκ (= κλωστή) από τη οποία κατασκευάζονται τα υφάσματα.

Το 1802 σε ηλικία 27 ετών παντρεύτηκε την Κωνσταντινουπολίτισσα **Μαριώρα Σεντουκάκη**, κόρη αδα-

μαντοπόλη, με την οποία απέκτησε ένδεκα παιδιά. Επτά κορίτσια και τέσσερα αγόρια. Οι δουλειές αυξήθηκαν πολύ, ιδίως όταν άρχισε να ασχολείται και με εισαγωγές υφασμάτων από την Αγγλία, που έφεραν περισσότερα κέρδη, συγκεντρώνοντας αρκετή περιουσία. Με την έκρηξη της **Επανάστασης του 1821**, τους διωγμούς και τις σφαγές που ξέσπασαν εναντίον των Ελλήνων της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, ο Κωνσταντίνος έχασε όλη του τη περιουσία. Κατάφερε να σώσει μόνο τη ζωή του και της οικογένειάς του χάρη στην προστασία που του προσέφερε ο Άγγλος φίλος του Σάντισον και το Αγγλικό προξενείο. Με μεγάλη εργατικότητα που επέδειξε κατόπιν κάνοντας διάφορες δουλειές κατάφερε να συγκεντρώσει ένα κεφάλαιο που του επέτρεψε να εγκατασταθεί στο Λονδίνο, τη δεκαετία του 1820. Εκεί εργάστηκε σαν ναυτικός πράκτορας, εμπορομεσίτης και εξαγωγέας υφασμάτων από το Μάντσεστερ. Ο Κωνσταντίνος απέκτησε την εμπιστοσύνη των πελατών του για την εντιμότητά του, τη διορατικότητά του και την αποτελεσματικότητά του στις εργασίες που ανέλαμβανε. Τη δική του περιουσία την διαχειριζόταν με βάση την αρχή που ακολουθούσε. Το ένα τρίτο από το εισόδημά του να το ξοδεύει για τις ανάγκες του, το ένα τρίτο να το αποταμιεύει και το ένα τρίτο να το διαθέτει για να βοηθάει τους συνανθρώπους του. Με τη συνεργασία του μεγαλύτερου γιου του **Αλέξανδρου (1810-1890)** ίδρυσε την εταιρεία «**Ionides and Co - Turkey Merchants**», τη δεκαετία του 1830. Αυτή τη δεκαετία ο Αλέξανδρος αλλάζει το επώνυμο της οικογένειας από **Ιπλικτσή σε Ιωνίδης**.

Έτσι γίνεται φανερό η πρόθεση της οικογένειας να επισημάνει την ελληνική καταγωγή της, καθώς όπως γνωρίζουμε ο **Ίων** ήταν ο γενάρχης της ελληνικής φυλής των **Ιώνων**, που είχε μεγαλοουργήσει και στα παράλια της Μικράς Ασίας: Και οι Τούρκοι ακόμη αποκαλούσαν τους Έλληνες Γιουνάν.

Στα επόμενα χρόνια ο Κωνσταντίνος και ο Αλέξανδρος Ιωνίδης ασχολήθηκαν και με τραπεζικές εργασίες, απέκτησαν σημαντική περιουσία και αναδείχθηκαν σε πολύ σημαίνοντα και ευυπόληπτα πρόσωπα της ελληνικής παροικίας του Λονδίνου, με συμμετοχή στις

μορφές

επιτροπές για την ανέγερση ελληνορθόδοξου ναού, ελληνικού κολλεγίου στο Λονδίνο και βοήθειας προς την Ελλάδα. Ο Αλέξανδρος Ιωνίδης χρημάτισε γενικός Πρόξενος της Ελλάδας στο Λονδίνο από το 1854 έως το 1866.

Το 1845 ο τότε δήμαρχος Πειραιά, **Πέτρος Ομηρίδης Σκυλίτσας**, παρότρυνε τον φίλο του **Κωνσταντίνο Ιωνίδη** να κάνει μια δωρεά στο δήμο για την ανέγερση του πρώτου κτιρίου ελληνικού σχολείου του Πειραιά, τονίζοντας τη μεγάλη προσφορά που θα έκανε γι' αυτό το απαραίτητο έργο και την παντοτινή ευγνωμοσύνη των Πειραιωτών. Ο Κωνσταντίνος Ιωνίδης τότε μαζί με τον γιο του Αλέξανδρο προσέφεραν στο δήμο το ποσό των 30.000 δραχμών. Μεγάλο ποσό για τη εποχή εκείνη. Ιδιαίτερα καλή εντύπωση προκαλεί το γεγονός ότι το συμβόλαιο της δωρεάς, εκτός από τον ίδιο και τον γιο του Αλέξανδρο, υπέγραψε και η σύζυγός του **Μαριώρα**. Έτσι βλέπουμε την εκτίμηση του Κωνσταντίνου στη σύζυγό του και την αναγνώριση της προσφοράς της στην οικογένεια.

Το πρώτο σχολείο του Πειραιά που ανεγέρθηκε στην πλατεία Κοραΐ, περιελάμβανε **αλληλοδιδασκτικό** (Δημοτικό) σχολείο, αρρένων και το **Ελληνικό Σχολείο** (σχολαρχείο), αρρένων. Τα εγκαίνια έγιναν το 1847 όπου ήταν δήμαρχος ο Δ. Θεοχάρης. Στο κτίριο τοποθετήθηκε μαρμάρινη επιγραφή: **Ανυγέρθη δαπάνη της φιλογενούς οικογενείας των Ιωνιδών**. Αργότερα η οικογένεια προσέφερε άλλες 10.000 δραχμές για βιβλία και άλλες ανάγκες του σχολείου. Το 1862 στο κτίριο αρχίζει να λειτουργεί το **Α' Γυμνάσιο Αρρένων Πειραιώς**. Το 1932 το αρχικό κτίσμα της δωρεάς κατεδαφίζεται και ανεγείρεται νέο κτίριο για το **Α' Γυμνάσιο Αρρένων**, στη θέση του παλαιού. Το 1963 το σχολείο μετονομάζεται σε **Ιωνίδειο Γυμνάσιο Αρρένων Πειραιώς**. Σήμερα λειτουργεί ως **Πρότυπο Γυμνάσιο Ιωνιδείου Σχολής και Πρότυπο Λύκειο Ιωνιδείου Σχολής**.

Ο Κωνσταντίνος Ιωνίδης και ο γιος του Αλέξανδρος έκαναν επίσης πολλές δωρεές και σε άλλα σχολεία και ιδρύματα, όπως το Πανεπιστήμιο Αθηνών, την Αρχαιολογική Εταιρεία, την Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία, στη Βιβλιοθήκη της Βουλής των Ελλήνων. Στην Κωνσταντινούπολη ανήγειραν σχολείο στο Νεοχώριο. Ακόμη κατάφεραν να πάρουν άδεια από τη Τουρκική διοίκηση και ανακαίνισαν την εκκλησία της Ζωοδόχου Πηγής (Μπαλουκλί) της Κωνσταντινούπολης. Ιδιαίτερη ήταν πάντα η προσπάθεια του Κωνσταντίνου Ιωνίδη για την παιδεία την οποία είχε στερηθεί ο ίδιος. Έτσι είχε διαθέσει πολλά χρήματα για υποτροφίες και σε άπορα κορίτσια για να γίνουν δασκάλες.

Ο **Κωνσταντίνος Ιωνίδης** απεβίωσε στην Αθήνα το 1852 σε μία από τις επισκέψεις που έκανε συχνά στην Ελλάδα. Είχε τιμηθεί από το κράτος με τον **Σταυρό των Ταξιαρχών του Βασιλικού Τάγματος του Σωτήρος** και είχε εξασφαλίσει τον σεβασμό και την

Πίνακας της οικογένειας Ιωνίδη.
Ο Αλέξανδρος Κωνσταντίνου Ιωνίδης με τη σύζυγο και τα τέκνα του, Τζωρτζ Φρέντερικ Ουότς, 1841

ευγνωμοσύνη των πολιτών για την προσφορά του και για τον έντιμο, φιλόδημο και φιλογενή χαρακτήρα του. Το 1857 απεβίωσε και η **Μαριώρα Ιωνίδη**.

Η κόρη του Κωνσταντίνου, **Ελένη Ιωνίδη** παντρεύτηκε τον **Αθανάσιο Ρωσσέτη**. Η κόρη της **Αθηνά** παντρεύτηκε τον **Ιωάννη Τσάτσο**. Ο γιος τους **Δημήτριος Τσάτσος** ήταν ο πατέρας του **Κωνσταντίνου Δ. Τσάτσου** του γνωστού νομικού, ακαδημαϊκού και προέδρου της Ελληνικής Δημοκρατίας.

Ο εγγονός του Κωνσταντίνου Ιωνίδη (Πηλικτσί), ο Κωνσταντίνος Αλεξάνδρου Ιωνίδης (1833 – 1900) ήταν αντιπρόσωπος των επιχειρήσεων της οικογένειας σε Ελλάδα και Τουρκία. Παντρεύτηκε την Αγαθονίκη Φενερλί, Κωνσταντινουπολίτισσα, στο Φανάρι το 1860. Απέκτησαν οκτώ παιδιά. Από το 1864 εγκαταστάθηκαν στο Λονδίνο. Ο Κωνσταντίνος Α. Ιωνίδης είχε αξιόλογο μόρφωση. Ήταν μεγάλος φιλότεχνος και συλλέκτης. Σχημάτισε μια πολύ σημαντική συλλογή ζωγραφικών πινάκων γνωστών μεγάλων ζωγράφων του 17ου αιώνα και κυρίως συγχρόνων του Γάλλων ζωγράφων, όπως Ντελακρουά, Ρουσώ, Ντεγκά, Μιλέ κ.α. Όταν πέθανε άφησε με την διαθήκη του στο μουσείο Βικτωρίας και Αλβέρτου στο Λονδίνο 1156 πίνακες, όπου εκτίθενται μέχρι τώρα σε ξεχωριστή αίθουσα ως **Constantine Alexander Ionides Collection**.

ΠΗΓΕΣ (ΑΠΟ ΤΟ ΔΙΑΔΙΚΤΥΟ)

- Wikipedia
- Δημήτριος Κρασονικολάκης (dimitriskrasonikolakis.blogspot.com)
- Κωνσταντίνος Ιωνίδης. Ο πρώτος ευεργέτης του Πειραιά Σύνδεσμος Αποφοίτων Ιωνιδείου Σχολής Πειραιά
- Victoria and Albert Museum
Constantine Ionides Bequest study Guide

μια φορά κι έναν καιρό...

Γράφει η Ελένη Ανδρικοπούλου, Εκπαιδευτικός, Συνέφορος Βιβλιοθήκης

Το λαϊκό παραμύθι και η παιγνιώδης προσέγγισή του

*Κόκκινη κλωστή δεμένη,
στην ανέμη τυλιγμένη
δώσ' της κλότσο να γυρίσει,
παραμύθι ν' αρχινήσει
και την καλή σας συντροφιά
να την καλπσπερίσει.*

Κάπως έτσι ανοίγει η μαγική αυλαία των λαϊκών μας παραμυθιών γοπετεύοντας μικρούς και μεγάλους! Όλοι απολαμβάνουν την ακρόασή τους, αλλά ειδικά στην παιδική αντίληψη και νοοτροπία, η ισορροπία ανάμεσα στο πραγματικό και το φανταστικό λειτουργεί με άμεσο και σημαντικό τρόπο, γιατί οδηγεί σε κόσμους ονειρικούς, πλουτίζει τους ορίζοντες, διαμορφώνει χαρακτήρες, διασκεδάζει... Είναι σε όλους γνωστό πως το λαϊκό παραμύθι συνδυάζοντας άριστα την ψυχαγωγία με τη μάθηση, συμβάλλει στην καλλιέργεια της ψυχής και του νου και οδηγεί τα παιδιά στη γνώση του κόσμου, καθώς μέσα από τη βιωματική εμπειρία, αποτελεί ένα από τα σπουδαία εργαλεία της εκπαιδευτικής διαδικασίας.

Με τα παραπάνω σαν οδηγό, οι εκπαιδευτικοί αλλά και όσοι σχετίζονται με ομάδες παιδιών έχουν χρέος να συνεχίσουν την παράδοση της αφήγησης λαϊκών παραμυθιών, γιατί η παράδοση «μαθαίνεται», αφομοιώνοντας τις αξίες που απορρέουν από αυτή. Τα ελληνικά παραμύθια είναι κληρονομιά που περνάει από τον ένα στον άλλο, όμως στο πλαίσιο της σύγχρονης κοινωνίας που ζούμε, για να μην ξεχαστούν πρέπει να τα αξιολογήσουμε με σεβασμό, να τα διατηρήσουμε, αλλά και να τους δώσουμε μια νέα πνοή. Οι ιστορίες δεν επιβιώνουν από μόνες τους, παρά μόνο αν λέγονται ξανά και ξανά. Ο κάθε αφηγητής μέσα από τη δημιουργική σχέση του με το κείμενο, τις δικές του γνώσεις και τη δική του ψυχή, θα προσθέσει τη δική του ματιά αλλά και τη ματιά των παιδιών της διαφορετικής κάθε φορά ομάδας. Το λαϊκό παραμύθι ως στοιχείο της παράδοσής μας έχει δυναμική, έχει δροσιά και ως τέτοιο δίνει ζωή και μπορεί να οδηγήσει στην πρόοδο.

Προτείνεται, το λαϊκό παραμύθι να λειτουργεί ως πηγή έμπνευσης για ανανέωση και αναδημιουργία, η λαϊκή παράδοση να είναι λειτουργική στο σήμερα και η αφήγηση να συνδυάζεται με δημιουργικές δράσεις ώστε να διατηρούνται

και να μεταφέρονται στοιχεία του πολιτισμού μας από τα παλιά χρόνια στα τωρινά. Τα παραμύθια του λαού μας αποτελούν ένα πολύτιμο υλικό, τη βάση της παιδικής λογοτεχνίας και οι σύγχρονοι εκπαιδευτικοί δεν πρέπει να το αφήνουν ανεκμετάλλευτο αφού είναι ένας τρόπος να έρθουν τα παιδιά σε επαφή με τη μητρική τους γλώσσα, τις ρίζες τους και το λαϊκό πολιτισμό. Σύμφωνα με τη συγγραφέα Ζωή Βαλάση: «...οι παραδοσιακοί τρόποι επικοινωνίας και ψυχαγωγίας προσφέρουν στα παιδιά εφόδια πολύτιμα για την προσωπικότητά τους και για τη στάση που θα επιλέξουν μπροστά στα διάφορα προβλήματα της ζωής. Κι αυτό δεν είναι υπερβολή. Κάθε δέντρο μεγαλώνει στον αέρα και στον ήλιο, αλλά τρέφεται από τις ρίζες του.»

Τα ελληνικά παραμύθια μπορούν να λειτουργήσουν σε συνθήκες διαφορετικές από αυτές που τα δημιούργησαν και τα διατήρησαν τόσα χρόνια. Έρχονται από εποχές περασμένες αλλά μπορούν να ταιριάξουν σε όλες τις εποχές και τις κοινωνίες. Είναι ένα είδος πρόσφορο σε ποικίλες προσεγγίσεις και ανοιχτό σε πολλές προοπτικές. Η δημιουργική αφήγηση ενός λαϊκού παραμυθιού προκαλεί χαρά, φρονηματίζει, ωριμάζει πνευματικά τον ακροατή, καλλιεργεί τη φαντασία του, αναπτύσσει την κρίση και τη γλωσσική του ικανότητα, αποκαλύπτει έμφυτες δεξιότητες ή ταλέντα και συμβάλλει στην αισθητική του αγωγή που αποτελεί τον ακρογωνιαίο λίθο της αληθινής παιδείας. Το λεξιλόγιο του λαϊκού παραμυθιού ας γίνει παιχνίδι που θα προσκαλεί τα παιδιά να παίξουν και να δράσουν στους

ρυθμούς της φαντασίας, του πνεύματος και του λόγου τους. Γιατί σοφά η λογοτέχνηδα

Θέτη Χορτιάτη λέει ότι: «Όσο η γλώσσα πλαταίνει, τόσο ξανοίγει ο νους». Η ακρόαση παραμυθιού ήταν, είναι και θα είναι ένα μέσο αγωγής προφορικού λόγου. Όταν συχνά σχετίζεσαι με τον παραμυθιακό λόγο καλλιεργείς παράλληλα την τέχνη της αφήγησης. Το παιδί μαθαίνει να ακούει με προσήλωσι το πρόσωπο που αφηγείται και ακούει έναν λόγο πλούσιο, ποιητικό, κατανοητό.

Όπως παλιά που η ακρόαση παραμυθιών έφερνε κοντά τους ανθρώπους και ζέστανε τις καρδιές τους, έτσι και σήμερα που τα δεδομένα έχουν αλλάξει, αξίζει να δημιουργούμε τη δικιά μας συνθήκη, σε τακτική χρονική στιγμή, σε έναν ζεστό χώρο, με ένα συγκεκριμένο τρόπο καλέσματος ή και με την οργάνωση μιας γιορτής με

ακούω και δημιουργώ!

αφορμή το παραμύθι. Να το εντάξουμε δηλαδή στη ζωή των παιδιών μας ώστε να εξοικειωθούν με αυτό το είδος επικοινωνιακής εμπειρίας. Μπορεί να έρθει η κυρά η Μαριγώ η αλεπουδίτσα, κούκλα-φίλη των παιδιών που «...έχει μια τρελή συνήθεια: κυνηγάει τα παραμύθια!» και η ακρόαση ξεκινά: «Παραμύθι μύθαρως, κούκος και ροβίθαρως». Μπορεί στο άκουσμα του «Μύθι μύθι, παραμύθι το κουκί και τα ρεβίθι» η ομάδα να συγκεντρωθεί για να ακούσει την καινούργια ιστορία... αλλά μπορεί να ακουστεί και κάτι πιο εξωπραγματικό όπως: «Μια φορά ήταν ένας, τρεις μηδέ κανένας. Δεν επήγαν πουθενά. Δεν έκαναν τίποτα και καλοπερνούσαν.» Όποιος και να είναι ο τρόπος που θα καλέσουμε τους ακροατές της ιστορίας, το ουσιαστικό είναι ότι δημιουργείται το αίσθημα της προσμονής για αυτό που θα ακούσουν, αλλά και για τις δράσεις μετά την ακρόαση και η ομάδα «δένεται» καθώς όλοι μαζί απολαμβάνουν και αλληλεπιδρούν.

Το Λύκειο των Ελληνίδων Ραφήνας τα τελευταία χρόνια, οργανώνει τέτοιες εκδηλώσεις όπου με άξονα ένα λαϊκό παραμύθι πραγματοποιείται μια μικρή γιορτή για τα παιδιά με χορό, τραγούδι, δραματοποίηση, ζωγραφική και η παρέα δυναμώνει αριθμητικά και συναισθηματικά. Ξετυλίγοντας το κουβάρι των κειμένων της λαϊκής μας παράδοσης αξιοποιούμε το λαϊκό τους λόγο για παιγνιώδεις δημιουργικές δράσεις, γιατί εκτός του ότι αυτά μεγάλωσαν γενιές και γενιές ανθρώπων, αποτελούν πηγή καλλιτεχνικής έμπνευσης.

Παροτρύνουμε λοιπόν τα παιδιά να περιγράψουν τους ήρωες, να γίνουν σαν κι αυτούς, να μιλήσουν σαν τελάληδες ή πραιματεντές..., να απομνημονεύσουν και να επαναλάβουν στιχάκια που συνοδεύουν συχνά τα κείμενα των παραμυθιών, όπως: «Τα περασμένα πέρασαν και τα γραμμένα λιώσαν και τα πικρά τους βάσανα για πάντα ετελειώσαν.» Τους προτείνουμε να φτιάξουν και να «διαβάσουν» απλούς χάρτες με τη διαδρομή του κεντρικού ήρωα, ορίζοντας σημεία αναφοράς τα μέρη από τα οποία πέρασε κατά την περιπέτειά του. Προσκαλούμε γιαγιάδες και παππούδες να μας μιλήσουν για τα παλιά και καταγράφουμε τα παραμύθια που εκείνοι γνωρίζουν από τον τόπο καταγωγής τους.

Τα παιδιά εμπνεόμενα από την ιστορία που άκουσαν και τη λαϊκή τέχνη, ζωγραφίζουν ή φτιάχνουν σκηνικά, αντικείμενα, φορεσιές κι ό,τι άλλο σκεφτούν. Εκτός από τη μίμηση των ηρώων, μπορούν να επαναλαμβάνουν ρυθμικά μοτίβα, να αναπαριστούν έθιμα, να αυτοσχεδιάζουν θεατρικά: γίνονται οι θυμωμένοι δράκοι, κλειδώνουν-ξεκλειδώνουν παραθύρια και πόρτες, καλπάζουν σαν αντρειωμένοι καβαλάρηδες, γίνονται γεφύρια για να περάσει η κοπελιά... Τους δίνεται η δυνατότητα να διασκευάσουν το παραμύθι για παράσταση κουκλοθέατρου και να φτιάξουν σκηνικά και κούκλες. Προτείνουμε στα παιδιά να συνθέσουν, σχετική με την ακρόαση, ηχοϊστορία παράγοντας ήχους με το σώμα και τη φωνή τους ή με αυτοσχέδια μουσικά όργανα και να μάθουν τραγούδια της θάλασσας, του γάμου, της ξενιτιάς...

Χορευτικά, έχουν τη δυνατότητα να αυτοσχεδιάσουν με ένα σχετικό παραδοσιακό χορό ή παιχνίδι.

Για να μην τα πολυλογούμε γιατί κι η νύχτα είναι μικρή και τα παιδιά νυστάζουν κι άλλα σειώνται κι άλλα ξυώνται κι άλλα πρίμντα κοιμώνται...

Τα παιδιά-ακροατές με εφόδιο τις λέξεις των παραδοσιακών αφηγήσεων γεννούν καινούριες ιδέες, εκφράζονται δυναμικά, με αμεσότητα, με αδιάλειπτη συμμετοχή, με γόνιμη φαντασία και συγκινούν όποιον τα παρακολουθεί να δρουν. Η παραμυθού Σάσα Βούλγαρη λέει σχετικά: « Η ανατροφοδότηση που δίνουν τα λαμπερά μάτια των παιδιών που ταξιδεύουν μέσα στο παραμύθι, είναι πραγματικά ένα μεγάλο κίνητρο».

Μια φορά κι έναν καιρό λοιπόν, όπου το αδύνατο γίνεται δυνατό, όπου οι ήρωες προσπαθούν να πετύχουν ένα σκοπό, όπου τα παιδιά περνούν από την πραγματικότητα τους στον κόσμο της φαντασίας, της μαγείας και της περιπέτειας, όπου όλα μπορούν να συμβούν, καταλήγουν στο τέλος του ταξιδιού τους με τον ήρωα νικητή, στο «...Ψέματα κι αλήθεια έτσι λεν τα παραμύθια». Κι αφού χαρούμε την αφήγηση, ξεκινάμε το καινούριο μας ταξίδι στο τώρα, με τις δικές μας δράσεις και γινόμαστε εμείς οι ήρωες της δικιάς μας ιστορίας. Δράσεις που έχουν νόημα για τα παιδιά! «Κι εξήσαν εκείνοι καλά κι εμείς καλύτερα...» γιατί το λαϊκό παραμύθι είναι μαγικό και μπορεί να ζει σε διαφορετικούς τόπους και χρόνους, μπορεί να ζει όπου υπάρχουν παιδικές ψυχές!

Για όσους συγκινούνται με το λαϊκό παραμύθι και την αφήγηση μπορούν να παρακολουθήσουν ένα σχετικό ντοκιμαντέρ: «Όσα μυθια, όλα αλήθεια» VIMEO.COM

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ:

- «Η λαϊκή παράδοση και η γλωσσική ανάπτυξη του παιδιού», Ζωής Γκενάκου, εκδ. Πατάκη
- «Άκου μια ιστορία: η παραδοσιακή τέχνη της προφορικής αφήγησης και η αναβίωσή της στις μέρες μας», Ντορίνας Παπαλιού, εκδ. Ακρίτας
- «Παραμύθια της πολυταξιδεμένης αλεπούς» Α΄ και Β΄ τόμος, Ζωής Βαλάση, εκδ. Πατάκη
- «Ανθολογία παιδικής ποίησης», Θέτης Χορτιάτη, εκδ. Νέα σύνορα-Α.Α. Λιβάνη
- «Το λαϊκό παραμύθι και το Διαθεματικό Ενιαίο Πλαίσιο Προγραμμάτων Σπουδών για το Νηπιαγωγείο», άρθρο της Τζένης Μωραϊτή στο 49ο τεύχος του περιοδικού «Σύγχρονο Νηπιαγωγείο»

Γράφει η Άννα Κυριακάκη – Συνοδινού, Ιστορικός - Αρχαιολόγος

«Τα στιβάνια του παππού»

Το παράδειγμα του πατέρα. Από την ιστορία στον μύθο.

Εν έργω και λόγω τίμα τον πατέρα σου. (Σοφία Σειράχ γ,8)

Πριν από μερικούς μήνες με την υποστήριξη του Παγκόσμιου Συμβουλίου Κρητών κυκλοφόρησε ένα καλογραμμένο και εικονογραφικά προσεγμένο παιδικό βιβλίο, με τίτλο «**Τα στιβάνια του παππού**», συγγραφέας του οποίου είναι ο γνωστός δάσκαλος κρητικών χορών και λογοτέχνης **Γιάννης Μεγαλακάκης**.

Το ιδιαίτερο αυτό αφήγημα που μοιάζει περισσότερο με μύθο, λόγω του αλληγορικού του νοήματος και της επιλογής των ονομάτων των ηρώων του, ονόματα μυθολογικών και ιστορικών προσώπων της ιστορίας, ο συγγραφέας το αφιερώνει στον αγαπημένο του πατέρα Γιάννη Μεγαλακάκη (σωστά καταλάβετε, πατέρας και γιος έχουν το ίδιο όνομα) που είναι ζωντανό παράδειγμα λεβέντη Κρητικού και γλεντιστή για τα δυο του αγόρια μέχρι και σήμερα.

Στα στιβάνια του παππού, ο μικρός ήρωας Βιτσέντζος με μπαμπά τον Μίνωα και μαμά την Αριάδνη, που φτιάχνει τακτικά «σφακιανές πίτες με μπόλικο μελάκι και κανέλα», πηγαίνει στο σχολείο, είναι καλός μαθητής και συμμετέχει στο χορευτικό τμήμα παραδοσιακών χορών. Όταν μια μέρα ο δάσκαλος τους ζητά να χορέψουν κρητικούς χορούς φορώντας την παραδοσιακή φορεσιά της Κρήτης, ο μικρός Βιτσέντζος ζητάει από τον παππού Δομνίκο να του δώσει τα δικά του στιβάνια. Ο παππούς του, επειδή δεν θέλει να του χαλάσει το χατίρι του τα δίνει, αν και γνωρίζει ότι θα είναι μεγάλα για τον μικρό εγγονό του.

Ο λαός μας λέει «Του παιδιού μου το παιδί, δυο φορές παιδί μου» θέλοντας να τονίσει ότι παππούδες και

γιαγιάδες αγαπούν υπέρμετρα τα εγγόνια τους, τα καμαρώνουν και παίρνουν μέρος στην ανατροφή τους με μεγαλύτερη όρεξη και διάθεση από αυτήν που είχαν με τα παιδιά τους, γιατί μετά το μέγαλωμα των δικών τους έχουν περισσότερο χρόνο και πιο ανέμελη διάθεση.

Αποτέλεσμα αυτής της συχνής επαφής και της καλής σχέσης των παππούδων με τα εγγόνια είναι η απόκτηση από μέρους των δευτέρων μιας πιο ξεκάθαρης

οικογενειακής ταυτότητας, καθώς επίσης και σημαντικών γνώσεων μέσα από την εμπειρία των παππούδων, που θα τα βοηθήσει στη μετέπειτα ενήλικη ζωή τους. Στις μέρες μας μάλιστα, που η επαφή με την φύση και η ζωή στο χωριό έχουν υποβαθμιστεί, οι παππούδες συχνά διηγούνται παραμύθια, ιστορίες και αναμνήσεις από το παρελθόν που τείνουν να ξεχαστούν και μεταδίδουν πολύτιμες αξίες μιας άλλης εποχής. Τις σκέψεις αυτές έρχεται να επιβεβαιώσει μια εργασία (Triado, Villar, Solle, Osuma και Pinazzo, 2005) που λέει ότι «οι έφηβοι βλέπουν τους παππούδες ως φιγούρες που αντιπροσωπεύουν το παρελθόν και τις ρίζες της οικογένειας, κάτι που τους βοηθά να καταλάβουν από πού προέρχονται και από ποια μονοπάτια έχει περάσει η οικογένεια»

Ας ξαναγυρίσουμε όμως τώρα στο παραμύθι «Τα στιβάνια του παππού». Ο τίτλος, ως γνωστόν, ανήκει στα περικειμενικά στοιχεία του λογοτεχνικού έργου. Αποκαλύπτει ή και υποκρύπτει για ποιο πράγμα θα μιλήσει ο συγγραφέας. Γεννιέται το ερώτημα λοιπόν, γιατί από την αντρική κρητική φορεσιά που αποτελείται από την βράκα, το γελέκι, το μεϊτάνι, το που-

παραμύθια

κάμισο το σαρίκι και το καπότο, «ρούχα μιας άλλης εποχής που τά 'χουν τιμημένα, πολεμιστάδες, ήρωες μ' άρματα στολισμένα» ο Γιάννης Μεγαλακάκης επιλέγει τα στιβάνια; Τι είναι για αυτόν και για τους άλλους Κρητικούς τα στιβάνια; Είναι μεράκι; «Κυλότα μερακλίδικη, ρασίδι και στιβάνι, που ο Κρητικός σαν το φορεί πιο μερακλή τον κάνει»; Γιατί δεν επιλέγει να πάρει ο μικρός Βιτσέντζος από τον παππού ένα περίτεχνο, πασαλίδικο μπουινιάλι; «Εφόριε και στη μέση του ασημωτό μαχαίρι, να το γυρέψεις να το βρεις άλλο δεν έχει ταίρι» μας λένε κρητικές μαντινάδες.

Γνωρίζουμε ότι τα υποδήματα σε όλες τις κοινωνίες από την αρχαιότητα ως τις μέρες μας ήταν πάντα αντικείμενο «φετίχ» και έρωτα. Τα στιβάνια επειδή μάλιστα είναι και χειροποίητα αντανακλούν την προσωπικότητα αυτού που επιλέγει να τα φοράει. Από την περιγραφή του Μ. Χουρμούζιου-Βυζαντίου το 1842 πληροφορούμαστε και για την χρηστική αξία των στιβανιών. «Στιβάλια μονά, στιβάλια διπλά και τα δύο ταύτα είδη είναι κάλλιστα, διότι προφυλάσσουν τους πόδας από ακάνθας, ψύχος, λάσπην». Όμως εκτός από την χρηστική τους αξία είναι και φορέας κουλτούρας, νοοτροπίας, άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς και αξιόπιστη αντανάκλαση της φυσιογνωμίας ενός λαού. Είναι για τον Κρητικό κάτι παραπάνω από υποδήματα! «Είναι ένδειξη αδέσμευτου πνεύματος, κατάφαση λεβεντιάς, απόδειξη ασυμβίβαστου ανθρώπου γενναίου, ικανού να ανταπεξέλθει με θάρρος και τόλμη στις δυσκολίες της ζωής και στις απαιτήσεις της σκληροτράχηλης και αφιλόξενης γης που προσπαθούσε με τα χέρια, με λιγοστά εργαλεία και με περίσσιο πάθος και πείσμα να ημερέψει και να γονιμοποιήσει». Είναι και παραμένουν συνώνυμα της ανεξαρτησίας του, της αδούλωτης ψυχής του και του γερού μυαλού του!

Εκτός των άλλων τα στιβάνια είναι απαραίτητα για αυτόν που χορεύει κρητικούς χορούς. Είναι φτιαγμένα να μην εμποδίζουν τις κινήσεις του χορευτή, επιτρέποντας ικανοποιητικό εύρος στην κίνηση και ταυτόχρονα να είναι σταθερά, γιατί ο κρητικός χορός είναι άμεσα συνυφασμένος με την κρητική φορεσιά. Η φορεσιά «χορεύει» μαζί με το σώμα και την μουσική και με αυτόν τον τρόπο αποκτά ο χορός δραματικότητα!

*Με τον Αποσπερίτη, στον Αφέντη
σέρνει τον χορό στρωτά τα βήματα,
στη φήμη και στη δόξα λιώνουν τα στιβάνια του.*

*Μεταξωτό κεφαλομάντηλο, διπλό.
Στα μαύρα κρόσια,
Ασημένια τα κουδούνια
στραφταλίζουνε στην κάφα.*

*Καίει η ψυχή και καίγεται,
Μα ευθύς ξαναγεννιέται,
δεν ξέρει από φτηνή ζωή κι' από τερτίπια.*

*Μονάχη της, στη μάχη και στον κίνδυνο.
Χιλιάδες χρόνια πριν απ' το θεό,
μετρά σμιάδια κι αναμμένα κάρβουνα στα χέρια.*

Μας λέει η ποιήτρια Ζωή Δικταίου στο ποίημά της «Του Σαραντάπηχου». (Άντρακλας με κρεμαστά μαύρα μουστάκια που συναντάμε στο έργο του Ν. Καζαντζάκη «Ο Χριστός ξανασταυρώνεται».)

Η εικονογράφηση του βιβλίου από την Δήμητρα Πέππα με ζωντανά και χαρούμενα χρώματα, πρόσωπα με μεγάλα μαύρα μάτια και σκηνές από την καθημερινότητα της οικογένειας και των ηρώων του παραμυθιού αποπνέει τρυφερότητα και συγκίνηση καθώς συνειρμικά μας φέρνει πίσω σε εποχές που το πατρικό σπίτι έσφυζε από ζωή και οι οικογένειες ήταν άρρηκτα δεμένες και αγαπημένες. Ακόμη προβάλλει την αρχετυπική φιγούρα του παππού που, αν και ανήκει στο παρελθόν, γίνεται πολλές φορές «πυροσβέστης συγκρούσεων» και γέφυρα για να ενώσει και να συμβιβάσει το παρόν και το μέλλον.

Στις τελευταίες σελίδες του βιβλίου ο συγγραφέας μας δίνει πληροφορίες για τα μυθικά και ιστορικά πρόσωπα που αντιπροσωπεύουν τα ονόματα των ηρώων του και προχωράει σε μια εκ βαθέων εξομολόγηση για την αγάπη του στην Παράδοση και τους λόγους που τον ώθησαν να γράψει αυτό το παραμύθι με παραβολική σημασία. Είναι ξεκάθαρο ότι στόχος του είναι να πατήσει ο εγγονός πάνω στα βήματα του παππού και να συνεχίσει την ένδοξη ιστορία και παράδοση του κρητικού λαού μέσα στους αιώνες.

Γράφει η Κατερίνα Σιούτα - Παπαδοπούλου, τ. Έφορος Λαογραφικού Αρχείου του Δ.Ε.Ρ.
Μελέτημα στις «Λαογραφικές προσεγγίσεις μου»

Συντεχνίες και παλαιά παραδοσιακά επαγγέλματα...

- πολλά χάθηκαν στο βάθος του χρόνου -

«Μάθαινε τα παλιά, να ξέρεις τα καινούργια» έλεγε ο λαός, που η ανάγκη επιβίωσης τον οδηγούσε να σκέφτεται και να επινοεί τρόπους και επαγγέλματα, που εξαρτήθηκαν από τις εποχές και τις ανάγκες τους.

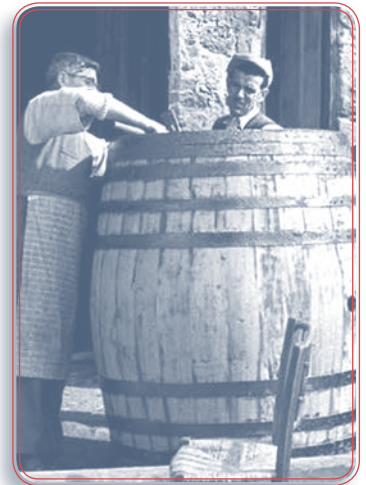
Στην πορεία των χρόνων, κάποια επαγγέλματα εξαφανίστηκαν και με την μετεξέλιξη κάποιων άλλων, χάνουμε από το ιστορικό αρχείο μας σημαντικά στοιχεία της πολιτισμικής μας ταυτότητας... Η έρευνα λοιπόν και η ανάδειξη των παραδοσιακών μας επαγγελμάτων, είναι υποχρέωση προς τον αγώνα και τον μόχθο των προπάππων και των παππούδων μας, αλλά και ένδειξη σεβασμού στην πολιτιστική μας κληρονομιά!

Οι Έλληνες παρά τις μεταξύ τους έριδες, ως πόλεις-κράτη στην αρχαιότητα, κατάφεραν να δημιουργήσουν επαγγελματικές συνεργασίες, από την εποχή του πρώτου Διονυσιακού θεατρικού θιάσου! Πολύ αργότερα κατά την Βυζαντινή εποχή, ο Μέγας Κωνσταντίνος επισημοποίησε τις επαγγελματικές συνεργασίες, θεσμοθετώντας τις «Συντεχνίες», που ήταν συνέχεια των Ρωμαϊκών συλλόγων ή ταγμάτων, ή σωματείων και αυξάνονταν με την ανάπτυξη του εμπορίου, των τεχνών, των πρώτων βιοτεχνιών φθάνοντας τις 20 περίπου, στους χρόνους του Λέοντος Σοφού.

Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης, στην οποία οι Συντεχνίες είχαν φθάσει τις 150 βασικές, η «Συντεχνία» λέγεται πλέον «ισνάφ ή εσνάφ ή συνάφι» και ως θεσμός υπολειπεται. Στους πρώτους αιώνες της Οθωμανικής κατοχής, οι δραστηριότητες των Ελλήνων γενικώς ελαχιστοποιήθηκαν.

Για πολύ καιρό, η αγριότητα και ο φανατισμός των κατακτητών, καλλιέργησαν την παθητικότητα, τη μοιρολατρεία, το ραγιαδισμό στην Ελληνική κοινωνία... Αλλά μετά από επίπονες διεργασίες ξαναθυμήθηκαν την «Συντεχνιακή» δράση τους οι Έλληνες και οργανώθηκαν πάλι. Η κακή οικονομική κατάσταση της Οθωμανικής αυτοκρατορίας προς το τέλος του 17^{ου} αιώνα, η

φοροεισπρακτική τους ανάγκη και η επιθυμία τους να δείξουν στην Ευρώπη ότι στη χώρα επικρατούσε δικαιοσύνη και ελευθερία, ανάγκασε τους κατακτητές, όχι μόνον να βοηθήσουν στη δημιουργία νέων συντεχνιών, αλλά να αναλάβουν και ενεργό δράση, που αφορούσε τη λειτουργία τους.

Παρά τον αρνητισμό που τους προκαλούσε η συμπαράσταση στα επαγγελματικά προνόμια κοινωνικών Ελληνικών ομάδων, οι Οθωμανοί Διοικητές των περιφερειών ήταν παρόντες στις εγγραφές νέων μελών στις Συντεχνίες, μαζί με Ορθόδοξους εκκλησιαστικούς παράγοντες. Ανελάμβαναν πρωτοβουλία για την ίδρυση βιοτεχνιών, όριζαν την διακίνηση των προϊόντων, των εισπράξεων από τις πωλήσεις και τους φόρους, που τους ενδιέφεραν περισσότερο.

Στην αρχή τα συνάφια, λειτουργούσαν βάσει άγραφων νόμων, που όριζαν τα δικαιώματα και τις υποχρεώσεις των μελών, μέχρι τη δημιουργία καταστατικών, που επικύρωσε η Εκκλησία, με τη συνεχή συνεργασία της.

Το 1773 ο Μουσταφάς Γ' ανακοίνωσε το φιρμάνι, που όριζε με νόμο την επαγγελματική αλληλεγγύη και την κοινωνική στήριξη μεταξύ των μελών των συντεχνιών. Επίσης όριζε τον έλεγχο στην εκπαίδευση και τη συμμετοχή των Μαστόρων στις αρχαιρεσίες των συντεχνιών στη Γενική Συνέλευση. Οι Μάστορες εξέλεγαν τον Πρωτομάστορα - φοροεισπράκτορα που ήταν ο μεσολαβητής ανάμεσα σε Τούρκους και Έλληνες και ήλεγχε όλες τις ειδικότητες των Συντεχνιών. Αυτός όριζε τις παραγγελίες των πρώτων υλών, τη διανομή τους και τα ημερομίσθια. Ήλεγχε σε κάθε Συντεχνία τον Μάστορα,

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ

τον Κάλφα (βοηθό) και το τσιράκι, μαθητευόμενο, το πιο αδικημένο, γιατί δούλευε από μικρή ηλικία χωρίς αμοιβή, για πολλά χρόνια.

Στη στεριανή Ελλάδα, ο συντεχνιακός θεσμός αναπτύχθηκε πολύ, ξεκινώντας από τη Θράκη, λόγω της γεωγραφικής θέσης της. Ο πλωτός Έβρος ποταμός ευλόγησε το εμπόριο των ανατολικών και δυτικών χωρών και βελτίωσε την οικονομική-κοινωνική κατάσταση των Ελλήνων. Δημιουργήθηκαν μεγάλες και μικρές συντεχνίες. Στις πρώτες προσχώρησαν πολυμελή επαγγέλματα, που είχαν σχέση μεταξύ τους, όπως οι **Χρυσικοί** της Κωνσταντινούπολης, που είχαν 30 ειδικότητες, ή τα κεραμιδαριά με τους 800 **Κεραμιδάδες** μέλη, οι **Καραβομαραγκοί**, που ήταν καλλιτέχνες ξυλουργοί αλλά και **Ψαράδες** και οι **Γεωργοί**, (Τσιφτισίδες) που ήταν σιταροπαραγωγοί - καρποπαραγωγοί - βαμβακοπαραγωγοί, και βέβαια οι **Κυρατζήδες** ή αγωγιάτες που μετέφεραν τις σοδειές με καλή αμοιβή.

Στη Θράκη, οργανώθηκαν ακόμη οι **Αμπατζήδες**, που ήταν ράφτες και πωλητές χοντρών μάλλινων ρούχων. Οι Αμπατζήδες οργάνωσαν το πρώτο ισνάφι, το 1685 στη Φιλιππούπολη, έναν αιώνα πριν το φιρμάνι του Μουσταφά Γ'. Έτσι συνέβαλαν στον Εθνικό αγώνα και διατήρησαν το ισνάφι τους, ως το 1878. Υπήρχε επίσης η συντεχνία **Αραιτζήδων** (φιλικατζήδες που έφαχναν σε υπολείμματα καταστροφών για κοσμήματα και άλλα μικροπράγματα) και των **Γυρολόγων** (πλανόδιοι μικροπωλητές), των **Γαλατάδων**, **Γουναράδων**, **Δουλγέρηδων** (οικοδόμων) **Ζυθοπωλών-Μποζατζήδων** (παραγωγοί και πωλητές δροσιστικού ποτού), των **Καλπακτσήδων-Καβουκτσήδων** (κατασκευαστές μάλλινων ή δερμάτινων καπέλων), **Καπήλων**, **Κουρέων**, **Λαχανοκπουρών** και **Αμπελουργών**, **Μαγείρων**, **Μπακάληδων**, **Μπογιατζήδων**, **Μυλωνάδων**, **Ναυτικών**, **Νερούλάδων**, **Ευλεμπόρων-Κερεσπετζήδων** (έμποροι ξυλείας για καράβια ή οικοδομή) **Κουντουράδων-Τσιμετζήδων** (οι υδραυλικοί για βρύσες), **Καβάφηδων-Γεμεντζήδων** (κατασκευαστές παπουτσιών β' κατηγορίας), **Πισιρτζήδων-Αρτοποιιστών**, **Σαράφηδων** (αργυραμοιβοί), **Ταμπάκηδων-Βυρσοδεψών**, **Τακιντζήδων** (μονταδό-

ροι), **Τουλουμπαντζήδων** (πυροσβέστες), **Τσομπάνιδων**, **Τσουκαλάδων**, **Υφασματοπωλών** (Μπεζάσπιδων) **Χαλκιάδων-Καζαντζήδων** (λεβητοποί και ιδιοκτήτες καζανιού για παρασκευή ρακής), **Χιονιτζήδων** (πωλητές πάγου και χιονιού), **Ψωμάδων-Σμιτζήδων** (φουρνάρηδες και παρασκευαστές κουλουριών). Τέλος υπήρχε η Συντεχνία των **Μαντζιλκτσήδων-Μεταξουργών**, που είναι οι καλλιερητές παραγωγοί και επεξεργαστές της κάμπιας *Bombyx mori*. Ο μεταξοσκώληκας, το μόνο οικόσιτο έντομο που αλλάζει τέσσερις μορφές και είναι μεγάλης οικονομικής εκμετάλλευσης, έφθασε την εποχή του Μεγάλου Αλεξάνδρου στην Ελλάδα και εδραιώθηκε στη Θράκη. Κατά γενική ομολογία το μετάξι του Σουφλίου, ήταν το καλύτερο της Ευρώπης.

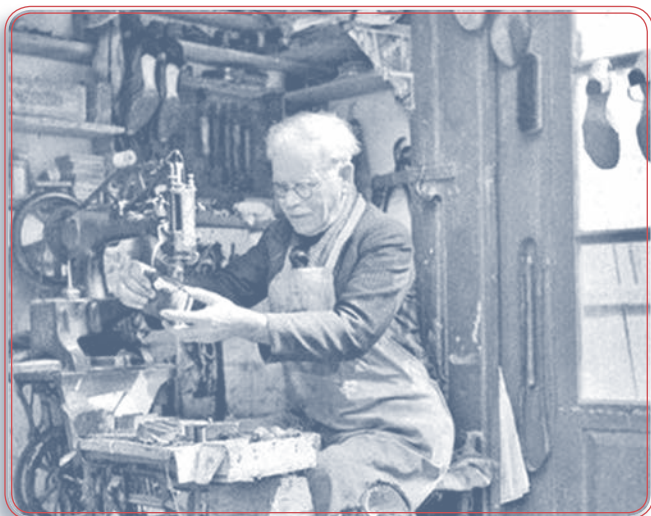
Οι γυναίκες επίσης συμμετείχαν στις Συντεχνίες, ήταν παραγωγικές στην υφαντική, στη βυρσοδευρεία, στη ραπτική, στη λαχανοκπουρική, στη σηροτροφία... Οι Συντεχνίες με τις συνδρομές των μελών και την είσπραξη διαφόρων εισφορών, είχαν οικονομική ευρωστία, συνέτρεχαν στις επαγγελματικές, αλλά και στις προσωπικές ανάγκες των μελών και παράλληλα, παρήγαγαν κοινωνικό, φιλανθρωπικό έργο. Έκαναν δωρεές σε ευαγή Ιδρύματα, στήριζαν οικονομικά Σχολεία, οικοδομούσαν γηροκομεία, συνέτρεχαν σε αναπήρους, φρόντιζαν φτωχούς!

Εκτός της Κωνσταντινούπολης και της Θράκης, αξιόλογη συντεχνιακή οργάνωση αναπτύχθηκε τον 17^ο-18^ο αιώνα στην Μακεδονία (Θεσσαλονίκη, Χαλκιδική, Νιγρίτα, Καστοριά) στην Ήπειρο, στη Θεσσαλία στη Ρούμελη και στο Μωριά...

Παράλληλα με την συντεχνιακή δράση των Ελληνικών κοινοτήτων στη Στεριανή Ελλάδα, υπήρχαν δουλευτές που δούλευαν μόνοι και διέθεταν μόνοι τα προϊόντα τους σε εργασίες πρωτογενούς τομέα, μικρά τσελιγκάτα, οικογενειακές κτηνοτροφικές μονάδες ή οικογενειακές κηπευτικές δραστηριότητες χωρίς όμως την ασφάλεια που παρείχε η ένταξη στο συνάφι!...

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- «ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΟΣ ΥΛΙΚΟΣ ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΕΛΛΗΝΙΚΟΥ ΛΑΟΥ» Ακαδημία Αθηνών - Δημοσιεύματα του κέντρου ερευνών της Ελληνικής Λαογραφίας - Στεφ. Ήμελου - Αικ. Καμπλάκη.
- «ΣΥΝΤΕΧΝΙΕΣ ΚΑΙ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΣΤΗ ΘΡΑΚΗ, 1685-1920, Κ. Παπαθανάση - Μουσίοπουλου
- «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΓΣΕΒΕΕ»
- «ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΑ ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΝΘΕΣΕΙΣ» Κώστας Γ. Μπαλαφούτης
- «ΣΥΝΤΕΧΝΙΕΣ ΜΙΑ ΜΟΡΦΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗΣ ΟΡΓΑΝΩΣΗΣ ΤΩΝ ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΩΝ ΤΕΧΝΙΤΩΝ-ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΣΥΝΟΧΗ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ» ΕΑΠ ΠΑΤΡΑ. Σπαθάρη-Μπεγλίτη Ε.

Γράφει η Αναστασία Κάλφογλου, τ. Αντιπρόεδρος του Λ.Ε.Ρ.

Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς

Οι εποχές που διανύουμε χαρακτηρίζονται από μη οικειοθελείς και βίαιες μετακινήσεις πληθυσμών που προκαλούνται τόσο από πολεμικές συγκρούσεις και εμφύλιες συρράξεις, όπως στη Μέση Ανατολή, όσο και λόγω οικονομικής κρίσης εξαιτίας φυσικών και κλιματολογικών συνθηκών στις μακροχρόνια εμπόλεμες χώρες της Ασίας και Αφρικής.

Η μετακίνηση από τους τόπους καταγωγής απομακρύνει τους ανθρώπους από το φυσικό τους χώρο, το κοινωνικό τους πλαίσιο, γεγονός που διαταράσσει τη συλλογικότητα του συνόλου, της Κοινότητας. Επομένως, προσπαθώντας να ενταχθούν στο νέο περιβάλλον κινδυνεύουν να χάσουν την πολιτιστική τους ταυτότητα και στη συνέχεια την άυλη πολιτιστική τους κληρονομιά που συνίσταται στα ήθη, έθιμα, λαϊκά δρώμενα, θρησκευτικές γιορτές, χορούς, τραγούδια, μουσική και ό,τι συνιστά την προφορική παράδοση.

Και εφόσον η άυλη πολιτιστική κληρονομιά είναι ζωντανή παράδοση με φορέα τον άνθρωπο, γεννιέται η ανάγκη προστασίας των προσφύγων και μεταναστών με την ενσωμάτωσή τους στο νέο κοινωνικό περιβάλλον που τους φιλοξενεί, σεβόμενοι πάντα και προσαρμοζόμενοι στο νέο πλαίσιο φιλοξενίας, ώστε να ενταχθούν αρμονικά στο νέο περιβάλλον διατηρώντας μέρος της πολιτιστικής τους κληρονομιάς χωρίς να διαταράσσεται η άυλη πολιτιστική ταυτότητα των φιλοξενούντων.

Επομένως αναγκαία καθίσταται η διάσωση και διαφύλαξη της άυλης πολιτιστικής κληρονομιάς ενός λαού. Για το σκοπό αυτό έχουν υπογραφεί διεθνείς συμβάσεις, όπως αυτή της UNESCO που έχει καταρτίσει Κατάλογο των πολιτιστικών αγαθών των Κρατών-Μελών για τη διαφύλαξη της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς. Η χώρα μας συμμετέχει στις συνελεύσεις των Κρατών της Σύμβασης της UNESCO

για την Άυλη Πολιτιστική Κληρονομιά, ιδιαίτερα για την Προστασία των Πολιτιστικών Αγαθών σε περιπτώσεις έκτακτης ανάγκης (φυσικών καταστροφών και πολεμικών συρράξεων). Επί πλέον, η χώρα μας έχει Εθνικό Ευρετήριο εγγραφής πολιτιστικών αγαθών και μνημείων, το οποίο εμπλουτίζεται με τη συνδρομή της Διεύθυνσης Νεότερης Πολιτιστικής Κληρονομιάς του Υπουργείου Πολιτισμού, που καταγράφει και διασώζει τις δραστηριότητες και δημιουργίες της καθημερινής ζωής των Ελλήνων που, επειδή είναι μοναδικές, χρήζουν προστασίας.

Όσον αφορά στην παράδοση, η Ελλάδα είναι πλούσια σε άυλα πολιτιστικά αγαθά που αποτυπώνουν τη διαχρονικότητα της πολιτισμικής μας κληρονομιάς κυρίως μέσω της επανάληψης και της βιωματικής τέλεσης εθίμων που στηρίζονται στην προφορική μαρτυρία.

Η λαογραφία μάς δίδαξε ότι μόνο μέσα στην ομαδική ζωή μπορούν να διαμορφωθούν συγκεκριμένες αξίες και κανόνες. Και οι αξίες αυτές μπορούν να γίνουν κατανοητές μόνο σε σχέση με τους θεσμούς. Η κοινότητα συνιστά ένα θεσμό.

Λαμπρό παράδειγμα, το Λύκειο των Ελληνίδων που με συλλογικό ήθος και συνεκτικούς δεσμούς αποτελεί ένα θεσμό που εδώ και έναν αιώνα διαμόρφωσε συγκεκριμένες αξίες και τρόπους συμπεριφοράς, στόχους και προσδοκίες. Ένας χώρος όπου συναρρούνται οι δραστηριότητες της μεγάλης αυτής οικογένειας που ενωμένη συμβάλλει στην ανάπτυξη του αισθήματος του ανήκειν στη μεγάλη πολιτιστική και πολιτισμική κληρονομιά του τόπου μας.

Αξίζει να σημειωθεί ότι το 2012, το Λύκειο των Ελληνίδων πιστοποιήθηκε ως συμβουλευτικός οργανισμός της Διακυβερνητικής Επιτροπής της UNESCO για την Προστασία της Άυλης Πολιτιστικής Κληρονομιάς.

...και για τους μικρούς μας φίλους...

Γράφει η Εύη Γκατσοπούλου, Εκπαιδευτικός, Πρόεδρος του Λ.Ε.Ρ.

«Έθιμα παιχνιδίσματα στου χρόνου τα γυρίσματα»

Μια ξεχωριστή γιορτή της παράδοσης χάρισαν σε όλους οι 104 μικροί χορευτές του Λ.Ε.Ρ. και η δασκάλα τους, Ανθία Χρόνη, στην αίθουσα εκδηλώσεων του Γυμνασίου Βουτζά, λίγο πριν τα Χριστούγεννα!

Με τίτλο «Έθιμα παιχνιδίσματα στου χρόνου τα γυρίσματα» η νέα γενιά του Λ.Ε.Ρ. έκανε μια αναδρομή σε όλη τη χρονιά. Πήρε από το χέρι το πολυπληθές κοινό και το οδήγησε στις γωνιές της Ελλάδας, στις αλάνες, τα σπίτια, τις πλατείες, εκεί που σε κάθε εποχή ξαναζούμε και συμμετέχουμε σε έθιμα και δρώμενα που αντιπροσωπεύουν τον πολιτισμό μας, τον τρόπο ζωής των παππούδων και των γιαγιάδων μας, την ιστορία του τόπου μας.

Φθινόπωρο: Η φύση ντύνεται με το πορτοκαλοκίτρινο χρώμα των πεσμένων φύλλων. Ο τρύγος με τα φουσκωμένα τσαμπιά που γεμίζουν τα κοφίνια, αποτελεί την κύρια γεωργική ασχολία. Τα πρωτοβρόχια δεν εμποδίζουν τα παιδιά να βγουν στις αυλές με ανεμελιά και να αρχίσουν το παιχνίδι. Σε αυτό το σκηνικό ο λιλιπούτειο χορευτής πήραν το ξύλινο καράβι τους και βρέθηκαν στη **Μικρά Ασία** χορεύοντας και **παίζοντας** «Ένα καράβι από τη Χιο», τη «Μαριορίτσα», «Ντίλι ντίλι».

Χειμώνας: Ο κρύος χειμώνας με τις παγωνιές και το χιόνι μάς βρήκε στα **Μεσόγεια**. Δίπλα στο αναμμένο τζάκι, που καίγεται το **Χριστόξυλο**, γίνονται οι προετοιμασίες για τη γιορτή των Χριστουγέννων, ετοιμάζονται οι λιχουδιές και τα παιδιά, ντυμένα καλά, πηγαίνουν από σπίτι σε σπίτι για να μεταφέρουν το χαρμόσυνο μήνυμα της γέννησης του Χριστού ψάλλοντας τα **κάλαντα**! Οι νοικοκυρές τους ανταποδίδουν ευχές προσφέροντας γλυκά, ξηρούς καρπούς και φρούτα. Στη διαδρομή οι μικροί καλαντιστές βρίσκουν την ευκαιρία να παίξουν τη «**μικρή Ελένη**», «**Γύρω γύρω όλοι**» και να τραγουδήσουν «**Κούνα κούνα**» ή να τα «βγάλουν» με το γνωστό λάχνισμα, «**Αμπεμπαμπλόμ**».

Άνοιξη: Η φύση αναγεννιέται, ανασταίνεται, όπως και ο Χριστός, στη μεγαλύτερη για τη χριστιανοσύνη γιορτή, το **Πάσχα**. Τα λουλούδια ανθίζουν, ενώ οι μεθυστικές μυρωδιές τους μας καλούν στην εσοχή να στήσουμε τις σχοινένιες «**κούνιες**», να τραγουδήσουμε, να χορέψουμε. Στην πανέμορφη θρακιώτικη φύση τα μεγαλύτερα παιδιά του Λ.Ε.Ρ. έσυραν θρακιώτικους χορούς και τραγούδησαν τα **κάλαντα του Λαζάρου** κρατώντας τις αυτοσχέδιες «**χελιδόνες**» τους.

Την ίδια εποχή οι έφηβοί μας με λεβεντιά και ψυχικό παλμό κράτησαν ζωντανή τη θύμηση ενός θλιβερού ιστορικού γεγονότος, που σημάδεψε το λαό μας, τη **γενοκτονία των Ποντίων**. Τίμησαν και συγκίνησαν χορεύοντας δωρικά «**Τικ διπλό**», «**Λέτσι**», «**Λετσίνα**», «**Κότσαρι**».

Καλοκαίρι: Ο ζεστός ήλιος της Ελλάδας μας κρατά όλους έξω, στη γαλάζια θάλασσα ή στα δροσερά λιθόκτιστα ορεινά χωριά μας. Τιμούμε με γλέντια, παραδοσιακές ορχήστρες, φαγητό και πολύ χορό τις γιορτές των Αγίων, με αποκορύφωμα το «**Πάσχα του καλοκαιριού**», τη γιορτή της Παναγίας, το Δεκαπενταύγουστο. Στην πλατεία ενός πειραϊκού χωριού βρέθηκε το κοινό, για να συμμετέχει στο αυθεντικό πανηγύρι της Παναγίας, ακούγοντας το αργόσυρτο «**Στης Πάργας τον ανήφορο**», την «**Κοντούλα λεμονιά**», το λεβέντικο τσάμικο «**Δάμπουν τα χιόνια στα βουνά**» και το γρήγορο «**Φυσούνη**», που χόρευαν με επιδεξιότητα οι μαθητές του Λ.Ε.Ρ.

Τα παιδιά του Λ.Ε.Ρ. ενθουσίασαν τους θεατές, συγγενείς, φίλους με τη χορευτική τους αρτιότητα και αυθεντικότητα, αλλά και το κέφι, τη χαρά τους. Ήταν μια γιορτή που χάρισε σε όλους μας ένα αισιόδοξο μήνυμα. «**Η παράδοση βρίσκεται μέσα μας, είναι βίωμα, είναι η ταυτότητά του λαού μας και νιώθουμε περήφανοι που μεταδίδεται στη νέα γενιά με τόση επιτυχία μέσα στο «σπίτι του Λ.Ε.Ρ.»!**

Λυκείου δραστηριότητες

Ημερολόγιο εκδηλώσεων του Λ.Ε.Ρ.

- **8 Ιανουαρίου:** Κοπή Βασιλόπιτας στα τμήματα χορού, ραπτικής, κεντήματος, υφαντικής, ζωγραφικής, χορωδίας, μουσικοκινητικό, καλλιτεχνικών δημιουργιών και στο Δ.Σ. του Λ.Ε.Ρ.
- **20 Ιανουαρίου:** Το τμήμα υφαντικής έφτιαξε καράβια με υφαντό πανί, δείγμα της δημιουργικότητας και της τέχνης τους.
- **21 Ιανουαρίου:** Το Λ.Ε.Ρ. παρακολούθησε τη θεατρική παράσταση στο Ρουφ, μέσα σε ένα βαγόνι, με τίτλο «Stamboul train».
- **23 Ιανουαρίου:** Καρπαθιώτικο γλέντι με την ορχήστρα του κ. Ζωγραφίδη, με κοπή παραδοσιακής κρεατόπιτας, τυρόπιτας.
- **23 Ιανουαρίου:** Ο σύλλογος φίλων του αρχαιολογικού μουσείου επισκέφθηκε τα γραφεία του Λ.Ε.Ρ, όπου η ιστορικός, κ. Άννα Μιχοπούλου, μίλησε για την ιστορία των προσφύγων από την Τριγλία της Μ.Ασίας, που έφθασαν και εγκαταστάθηκαν στη Ραφήνα.
- **27 Ιανουαρίου:** Ο φιλόλογος και μελετητής του μικρασιατικού πολιτισμού, κ. Θεόδωρος Κοντάρης, μίλησε στα γραφεία του Λ.Ε.Ρ. με θέμα «Τα Κούλα της καρδιάς μας».
- **2 Φεβρουαρίου:** Διάλεξη στα γραφεία του Λ.Ε.Ρ. με τίτλο «Οι Βλάβοι και το Συρράκο, Ιστορία και Παράδοση» από τον Αντιστράτηγο ε.α. και Συρρακιώτη στην καταγωγή, Παναγιώτη Γκαρτζονίκα. Ακολούθησε η δοκιμή εδεσμάτων από την βλάχικη κουζίνα, που ετοίμασαν τα μέλη του Δ.Σ. του Λ.Ε.Ρ. και η Συρρακιώτισσα σύζυγος του ομιλητή.
- **9 Φεβρουαρίου:** Εκδρομή στο λαογραφικό μουσείο κ. Δαραδίμα, στο Χρισσό, με την ποικιλία αυθεντικών παραδοσιακών ενδυμασιών, περιήγηση στα ταμπάκια, το αρχαιολογικό μουσείο και το μουσείο Επανάστασης της Άμφισσας. Την εκδρομή επιμελήθηκε η εφορεία Λαογραφίας.
- **12 Φεβρουαρίου:** Το τμήμα καλλιτεχνικών δημιουργιών και η δασκάλα τους, κ. Άννα Κυριακάκη-Συνοδινού, δημιούργησαν τα ασπρόκοκκινα βραχιολάκια, τους Μάρτιδες, που προφυλάσσουν από τον δυνατό ήλιο του Μάρτη σύμφωνα με την παράδοση!
- **13 Φεβρουαρίου:** Η «ομάδα αισιοδοξίας» της Εφορείας εθνικών Ενδυμασιών οργάνωσε το καθιερωμένο αποκριάτικο γλέντι με την ορχήστρα της κ. Λιάππυ, στην Ιματιοθήκη του Λ.Ε.Ρ. Το θέμα ήταν η ενδυμασία του '60, '70 και οι παρευρισκόμενοι χόρεψαν ρυθμούς της εποχής.
- **16 Φεβρουαρίου:** Το Μουσικοκινητικό τμήμα του Λ.Ε.Ρ. υποδέχτηκε την Αποκριά με τραγούδια, χορό και την κατασκευή αποκριάτικων μασκών με τη βοήθεια της δασκάλας τους, Ανθίας Χρόνη και της συνεφόρου χορού, κ. Ασπασίας Μπούρα.
- **21 Φεβρουαρίου:** Το μάθημα χορού μετατράπηκε σε αποκριάτικο γλέντι. Τι διοργάνωση ανέλαβε η Εφορεία χορού, η Έφορος, κ. Κρασπούλου και ο δάσκαλος χορού, Κωνσταντίνος Λιναράς.
- **23 Φεβρουαρίου:** Ομιλία του μέλους του Λ.Ε.Ρ., Νάντιας Παντελιά, στα γραφεία του Λ.Ε.Ρ., με θέμα : «Η ιστορία της διατροφής ως κομμάτι της παράδοσης και της ιστορίας ενός λαού».
- **27 Φεβρουαρίου:** Η ομάδα της φιλαναγνωσίας της Εφορείας Βιβλιοθήκης μελέτα και συζητά το έργο, τους ήρωες, την ιδιότητα γλώσσα και τις κοινωνικοπολιτικές συνθήκες της εποχής του σημαντικότερου λογοτέχνη, Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη.
- **29 Φεβρουαρίου-2 Μαρτίου:** Εκδρομή στις Σέρρες, που διοργάνωσαν οι Εφορείες χορού και Δημοσίων Σχέσεων. Οι εκδρομείς επισκέφθηκαν το Λ.Ε. Σερρών και δέχτηκαν τη ζεστή φιλοξενία του. Συμμετείχαν σε κοινό γλέντι με παραδοσιακή ζωντανή ορχήστρα. Οι Πρόεδροι των δύο Παραρτημάτων αντάλλαξαν δώρα και ενδυνάμωσαν τους δεσμούς τους.
- **5 Μαρτίου:** Στο μάθημα χορού η δασκάλα, Αγγελική Καραγεώργου, προέβαλε έθιμα από τα Πασχαλόγιορτα της Μακεδονίας.
- **20 Απριλίου:** Το τμήμα ραπτικής Λ.Ε.Ρ. εν μέσω της περιόδου εγκλεισμού λόγω του κορονοϊού, αναλαμβάνει την πρωτοβουλία να ράψει βαμβακερές μάσκες. Η προσφορά αυτή εκτιμήθηκε από όλους τους φορείς, απέδειξε και ανέδειξε το κοινωνικό έργο και την ευαισθησία, που επιδεικνύει το Λ.τ.Ε.
- **29 Απριλίου:** Το τμήμα κεντήματος του Λ.Ε.Ρ. με διαδικτυακές συναντήσεις έραβε παλιά εργόχειρα, επικοινωνούσε. Κέντησε βαμβακερές μάσκες δίνοντάς τους μια ιδιαίτερη προσωπικότητα!
- **30 Απριλίου:** Σε όλη τη διάρκεια της υποχρεωτικής απομόνωσης η δασκάλα χορού, Αγγελική Καραγεώργου, οργάνωσε εβδομαδιαίες διαδικτυακές συναντήσεις με τα μέλη της Χ.Ο. νέων του Λ.Ε.Ρ. με λαογραφικό χαρακτήρα. Ο δάσκαλος Κωνσταντίνος Λιναράς πρότεινε και υλοποίησε μια διαδικτυακή συνάντηση με τους μαθητές του.
- **6 Μαΐου:** Η δασκάλα ραπτικής του Λ.Ε.Ρ., Κ. Σπυροπούλου, συνέχισε με τις μαθήτριάς της για άλλη μια χρονιά την εκτροφή μεταξοκόλληκα.
- **23-24 Μαΐου:** Το Λ.Ε.Ρ. συμμετέχει στο 9ο μαθητικό Φεστιβάλ του δήμου Ραφήνας Πικερμίου, που φέτος έγινε διαδικτυακά, με τα έργα ζωγραφικής των αντίστοιχων τμημάτων, υπό την εποπτεία της δασκάλας, Ειρήνης Κομνηνού και την παρουσίαση ποντιακών χορών από το ερηνικό τμήμα χορού με επιμέλεια της δασκάλας χορού, Ανθίας Χρόνη.
- **16,19 Ιουνίου:** Οργανώθηκαν από την Εφορεία χορού του Λ.Ε.Ρ. δύο αποχαρτιστήριες συναντήσεις με τα τμήματα ενηλίκων χορευτών, οι οποίες πραγματοποιήθηκαν σε ανοιχτό χώρο, με ολιγομελή τμήματα και τηρουμένων των οδηγιών των αρμόδιων υπουργείων.
- **18 Ιουνίου:** Η δασκάλα του τμήματος καλλιτεχνικών δημιουργιών, Άννα Κυριακάκη, οργάνωσε αποχαρτιστήρια συνάντηση με τις μαθήτριάς της και μέλη του Δ.Σ. τηρώντας τις αποστάσεις και τους κανόνες σε κέντρο της Ραφήνας.
- **Ιούνιος:** Μέσα στον Ιούνιο πραγματοποιήθηκαν 3 μαθήματα του τμήματος κεντήματος με τις απαραίτητες αποστάσεις και τη λήψη των κατάλληλων μέτρων.
- **Μάιος-Ιούνιος:** Το τμήμα Δημοσίων Σχέσεων του Λ.Ε.Ρ. με πρωτοβουλία της Προέδρου και εφόρου Δ.Σ., Εύης Γκατσοπούλου δημιούργησε, με τη συνεργασία όλων των τμημάτων, βίντεο με τις δράσεις και το έργο τους κατά τη διάρκεια της χρονιάς 2019-20. Τα βίντεο προβλήθηκαν στο fb του Λ.Ε.Ρ., σε τοπικές διαδικτυακές σελίδες και εστάλησαν σε παραρτήματα Λ.Ε. και μέλη του Λ.Ε.Ρ. Συγκεκριμένα δημιουργήθηκαν αφιερώματα για τα τμήματα: Βιβλιοθήκης, Χορού, Ζωγραφικής, Οικοτεχνίας και ένα αφιέρωμα με όλες τις εκδηλώσεις και δράσεις της χρονιάς 2019-20.
- **3 Ιουλίου:** Αντάμωμα των μαθητριών του τμήματος υφαντικής Λ.Ε.Ρ. με τη δασκάλα τους, Λαμπρινή Σουγιά, όπου επεξεργάστηκαν τα χειροποίητα χαλιά Καππαδοκίας.
- **6 Ιουλίου:** Η Εφορεία Βιβλιοθήκης Λ.Ε.Ρ. προτείνει, διαδικτυακά, βιβλία για το καλοκαίρι σε μικρούς και μεγάλους.
- **12 Ιουλίου:** Αποχαρτιστήριο μάθημα για το τμήμα ενηλίκων χορού του Λ.Ε.Ρ., σε εξωτερικό χώρο τηρουμένων των μέτρων προφύλαξης από τον κορονοϊό, που έφερε το χαμόγελο και την αισιοδοξία σε όλους.
- **21 Ιουλίου:** Τακτική γενική συνέλευση Λ.Ε.Ρ. σε συγκινητικό και δημιουργικό κλίμα.
- **28 Ιουλίου:** Συμμετοχή της χορωδίας Λ.Ε.Ρ. με μικρασιατικά τραγούδια στην εκδήλωση του μαέστρου της, Χρίστου Τσιαμούλη και της Καίτης Κουλλιά, με τίτλο «Τραγούδια μέσα από την παράδοση», στην πλατεία Ι.Ν. Αναλήψεως Διασταύρωσης Ραφήνας.
- **6 Αυγούστου:** Διαδικτυακή παρουσίαση των παραδοσιακών φορεσιών της Τριγλίας, παραλιών Προποντίδας, και της Νήγδης Καππαδοκίας, που φιλοξενούνται στην Ιματιοθήκη του Λ.Ε.Ρ., από την Εφορεία Εθνικών Ενδυμασιών, την Έφορο, Χαρά Καραόγλου, και τις συνεφόρους της. Μια πρωτοποριακή ξενάγηση στον ενδυματολογικό θησαυρό του Λ.Ε.Ρ.
- **1 Σεπτεμβρίου:** Πρώτο μάθημα του τμήματος παραδοσιακού κεντήματος και ξεκίνημα των εγγραφών στο Λ.Ε.Ρ.